

NIEUW BATAVIAASCH HANDELSBLAD.

Editie voor Nederland.

HOOFD-BUREAU: Batavia, bij BRUINING & WIJT.

Rotterdam, bij M. WIJT & ZONEN.

VOORWOORDEN,

VOORKOMENDE IN DE GEWONE EDITIE VAN HET

Nieuw Bataviaasch Handelsblad.

H. J. LION.

Een strijder voor de belangen van Indië.

II.

Lion was, door zijn huwelijk en door besparingen, van eenig vermogen gekomen. Hij verhoudt kan, in het bezit van een lands dienst het plan om zich met landbouw-ondernemingen bezig te houden. Het was een tijdperk waarin, bij de geheime besluiten van 1840 en 1841, een banvonnis over de particuliere industrie op Java was uitgesproken en alle krachten werden ingespannen om de gouvernementen-cultuur uit te breiden en op te voeren. Natuurlijk moest hij, die kapitaal en vlijt in landbouw-ondernemingen wilde aanwenden, het oog vestigen op een gouvernementen-contract. Wij komen tot het tijdperk van Lion's leven, toen hij suikerfabriekant was.

Wanneer men herleest, welke beschrijving een zegsman van de *Java-Bode* van de handelingen van Lion, altijd na zijn overlijden, gaf, dan is dat beeld alles behalve behagelijk. Hij zou toch een ware bloedzuiger, een „plaag van de bevolking” zijn geweest, en toen „de stoute en welsprekende plannenmaker” zijn doel niet kon bereiken om der Regeering te bewegen de hand te leenen tot eene reusachtige speculatie, zou hij zich hebben gewroken door zich in de armen van de oppositie tegen het regeer- en kultuurstelsel te werpen. Hetgeen de heer Busken Huet daaromtrent in No. 44 van dit jaar van zijn blad, nog niet lang geleden, mededeelde, berust op informatiën, die hij „reeds in Nederland” verkreeg, namelijk op eene nota, die in 1856 uit Indië zou zijn overgezonden, toen „een Nederlandsch industrieel, Duitscher en Israeliet van afkomst” door Lion aangespoord werd om in de plannen te treden, welke hij toen alweder zou gebroeid hebben. De nota van den Indischen correspondent bevat een soort van biografie van Lion voor zoover hij zich met landbouw-ondernemingen, in contract met het gouvernement, inliet. De heer Busken Huet drukt op die nota zijn zegel in de volgende bewoordingen:

„an het slot van het eerste gedeelte van dit artikel zien wij, dat het daarin medegedeelde oordeel over

den heer Fransen van de Putte zich door hartstocht kenmerkte, meer dan door onpartijdigheid. Van het bovenstaande over den heer Lion kan dat niet bewoerd worden. Die nota is niet opgesteld *ab irato*, maar integendeel met eene soort van nationaal flegma. Zij doet denken aan eene bladzijde uit de *Vaderlandsche Geschiedenis* van Wagenaar, waarvan John Bowrir gezegd heeft, dat zij geschreven schijnt door een r tarisklerk. Toch staat tusschen de regels eene onoverwinnelijke antipathie te lezen, en is de steller, die Lion een partijman noemt, er blijkbaar zelf een, even als Wagenaar er een geweest is. Echter is dat tusschen de twee niet. De „plaag”, op welke het aankomt, is, of niet ook in die informatiën van den Indischen korrespondent de moraal ligt oegesproken. „Koloniale hervormers! Verwijt toch uwen tegenstanders niet, dat zij grootendeels bestaan uit, of gesteund worden door mannen, wier belangen en genietingen tusschen de nauwste zijn samengegroeid met de vrijheid der Regeering om de krachten der Inlandsche bevolking hunnen voordeele aan te wenden. Want zelfs al zou men de welwillendheid tot het uiterste drijven en aannemen, dat eene genadige beschikking der voorzienigheid u in tijds voor die zonde bewaard heeft, niettemin liggen in de archieven van partikulieren en in die van het gouvernement de bewijzen opgestapeld, dat het noch uwen leidlieden noch u zelven ooit ontbroek heeft aan den lust om haar te plegen.”

Hoe lichtgeloovig de heer Busken Huet, als „partijman” is, om al wat hij tegen wijlen Lion en andere liberale mannen kan opzamelen, voor goede munt aan te nemen, zal ik thans aantonen.

Uit de mij door de familie van den heer Lion medegedeelde stukken blijkt, dat de Indische Regeering in 1843 goedkeurde, dat Lion het contract voor de bereiding en levering van suiker, in 1841 met den destijds overleden heer J. T. Donovan gesloten (waarvan hij voorloopig huurder was geweest), zou overnemen zoodat hij bij notariële acte van 29 December 1841 voor den fungerenden notaris te Pasoeroean verleden eigenaar werd van de fabriek Wonoredjo (distrikt Ngapit), waaraan een aanplant van 423 bouws verboden was. Op die fabriek rustten schulden, die Lion overnemen. Al dadelijk werd hem den 21 Sept. 1843 „uitdrukkelijk te kennen gegeven, dat hij verzoeken tot uitstel van betalen der op de omtrent rustende schulden zou worden getreden, de aandacht van de nieuwe borgen hierop m

Lion wist dus vooraf welke goede en kansen hij, als suikerfabriekant, te belooften had. Slaagde hij, dan stond de weg tot grooter fortuin voor hem open; maar keerde de kans, om welke reden ook, dan ging hij zijn finantiële ondergang te gemoet. Hoezeer de wetenschap der suikerfabricatie toen nog reuzenschreden te maken had, en misschien juist daarom, zette Lion zich met al de energie, die in hem was, aan den arbeid.

De fabriekant, die volgens den zegsman van de *Java-Bode* de bevolking nitsoog, kwam spoedig in moeilijkheden met den toenmaligen resident van Pasoeroean, den heer de Vogel. Waarover? Wilde de resident niet naar de pijpen van een inhelig suikerfabriekant dansen, in een tijd toen nog alles bij de suikerkultuur, de bewerking en den afvoer in verplichten arbeid werd verricht? Of werden de rollen omgekeerd en treedt de industrieel op als verdediger van de belangen van den Javaan? Indien ik niet bewijzen zou kunnen aanvoeren voor hetgeen ik zal mededeelen, dan zou ik niet gaarne, na al hetgeen uit officieele stukken reeds omtrent dat tijdperk van overdriving van het cultuurstelsel is medegedeeld, — niet lang geleden nog zoo scherp door den Minister de Waal gekarakteriseerd, — eene nieuwe bladzijde daarbij voegen. Maar dat tijdperk behoort tot de geschiedenis en niet tot de meest onware en onwaardige stijgingen moeten liever

De suikerfabriekant kwam toch spoedig in conflict met den resident over het *plantloon*, aan de bevolking uit te betalen. Lion verlangde betere betaling voor de bevolking en beweerde volgens de bestaande bepalingen dat de inlander daarop recht had. De resident antwoordde, dat de ondernemer zich niet had te bemoeien met de betaling der riepplantende bevolking en dat hij niet benadeeld werd, al moest hij, volgens de termen van zijn contract (waarvan pas, bij besluit van den 10 Maart 1844 no. 4, de goedkeuring van de overschrijving was verkregen), meer plantloon aan het gouvernement te goed doen, dan aan de bevolking werd uitbetaald. Lion berustte niet in die beslissing, maar wendde zich bij rekwesten van 25 en 28 Juli 1844 tot de hooge Regeering, met verzoek, dat aan arbiters de vraag zou worden onderworpen, in hoever het door hem verschuldigde plantloon over 1843 en 1844 aan de bevolking toekwam. Hij toonde aan dat zij recht had, dat haar minstens werd te goed gedaan het bedrag van het plantloon volgens de schatting, en dat de Regeering meer van hem had ontvangen dan door haar aan plantloon waren uitgekeerd de sommen van f 4428.75, f 2067 en f 4444.95.

Het resultaat was, dat bij besluit van 15 October 1844 No. 2, waarvan een extract aan den heer H. J. Lion werd uitgereikt, dat thans onder mij berust, bepaald werd: dat de zoo even genoemde sommen, wegens *omuitgekeerd* plantloon van de suikeronderneming in Moredjo alsnog zouden worden uitbetaald, terwijl verder uitging werd verleend voortaan het plantloon voor riepplantende bevolking te berekenen en te bevestigen overeenkomstig art. 5 van het op Lion overgeleverde contract, dus zooals hij verlangd had.

Lion had getriumfeerd en de hooge Regeering liet hem in 't gelijk gesteld.

De gevolgen zouden niet uitblijven. Alleen hij, die de gouvernements-archieven ter zijner beschikking heeft en door geene besluiten gebonden werd om hetgeen zich daarin bevindt, geheim te houden, kan nagaan, hoe de resident goedvond over de plaag van de bevolking aan de Regeering te rapporteeren in den zin, zooals de steller van de nota in den *Java-Bode* schreef, waaraan de heer Busken Huët zijn opstel ontleende.

Ik weet dus niet of over Lion een boekje is open gedaan. Maar uit het hem uitgereikt extract van de besluiten der Regeering, omtrent de beslissing over het plantloon, blijkt tevens dat hem eene ernstige "vermaning" werd toegediend zich voor het vervolg te onthouden om op oneerbiedigen toon aan het hoofd van het westelijk bestuur te schrijven. Lion protesteerde nadrukkelijk tegen die vermaning en heeft daarover nieuwe adressen tot de Regeering gericht. Wie Lion echt gekend heeft, zal toegeven, dat zijn toon bij dezen strijd wellicht langzamerhand scherper geworden kan zijn en dat dien tengevolge eene verhouding tusschen den fabriekant en den resident ontstond, die niet zeer gewenscht was voor een man, die eerst sedert een paar jaren aan het hoofd van eene met schulden

gekomen was kan niet door bewijzen staven hetgeen Lion mij heeft verhaald over den toestand, waarin de riepplantingen voor zijne fabriek kwamen en welke botsingen telkens met den resident ontstonden. Zeker is het, dat na den maaltijd van 1844 de beslissing van de hooge Regeering op nieuw werd ingeroepen omtrent de vraag, of eene kleine hoeveelheid suiker, door Lion geleverd, maar die afgekeurd was geworden, publiek voor rekening van het gouvernement verkocht dan wel aan hem ter overwerking terug gegeven zou worden. De resident wilde het eerste. De fabriekant verlangde beslissing door arbiters en bij besluit van 12 December 1844 No. 2 wees de Regeering Mr. F. G. Fontein, oud-president van den Raad van justitie te Soerabaja, destijds suikerfabriekant te Bajeman, tot arbiter aan, terwijl Lion van zijne zijde den heer D. F. de Lange, particulier te Pasoeroean, verzocht als scheidsrechter op te treden. De uitslag was, dat aan Lion kennis werd gegeven van het besluit van de Indische Regeering van 28 Febr. 1845 No. 23, houdende bevel tot restitutie van de suiker, met vergunning om die te vervangen door eene gelijke hoeveelheid suiker uit den oogst van 1845.

Maar zoo volgde het eene conflict op het andere. Lion zag in, dat hij ten slotte het onderspit zou delven. Ik weet zeer goed, dat al wat voor particulier ondernemers, in vrijwilligen arbeid werkende, geldt niet altijd toepasselijk was of is op contractanten met het gouvernement op Java. Lion had ondervonden, dat *il y a des juges à Berlin*, al was een resident met hem, fabriekant, in strijd gekomen. Maar hij leefde toen onder de regeeringsmaximen van 1845 en men zal zich herinneren, dat in een rapport van den oudresident Boutmy, vele jaren later betreffende de Rembangsche tabakskwestie ingediend, ook in druk aan den Staten-Generaal overgelegd, nog deze opmerkelijke

contract mocht worden.

den heer J. de Groot, contrôleur der 1ste klasse van de landelijke inkomsten en cultures. Dit werd bij besluit van 19 Februari 1845 No. 12 ingewilligd.

Maar welk „boekje” men ook omtrent Lion hebbe opengedaan, blijkbaar stond hij niet ongunstig aangeschreven bij de hooge Regeering. Hij was toch huurder geworden van de fabriek *Kaliewoengoe*, residentie Samarang. In November 1845 werd nu door de Regeering voorloopige machtiging verleend om dit contract op hem te doen overgaan. Welke de redenen waren, waarom hij na verloop van een jaar de onderneming Majjong of de Hoop huurde, welke hij in 1849 „erliet, kan ik echter niet nagaan. In laatstgenoemd jaar besloot Lion zich naar Europa te begeven. Ik moet bij dat punt afzonderlijk stilstaan.

Lion liet zich nooit dan op uiterst heuschen toon over den inlander uit. Hij sprak goed Maleisch en kon zich ook in de Javaansche taal uitdrukken. Menige episode uit zijn verblijf in de binnenlanden zou ik hier kunnen invlechten, zoo ze niet enkel op zijne mondelinge mededeelingen berustte. Zoo verhaalde hij mij eens dat een tijger, verdwaald geraakt zijnde, tegen den avond in de nabijheid van de fabriek was gezien, waar hij zich met vrouw en kinderen destijds bevond, en dat de bevolking van de meest nabijgelegene dessa, *zonder eenigerlei aansporing en geheel uit eigene beweging* zich onmiddellijk rondom de fabriek legerde, ten einde het gezin te beschermen. Ik druk evenwel op geen enkel punt, waaromtrent ik geene bewijzen kan brengen. Ik heb genoeg gezegd, om den steller van de nota van 1856, zoo 't heet niet *over*, maar *tegen* Lion, een lasteraar te mogen noemen. De waarde van de gunstige getuigenis, die de heer Busken Huet, — als „erlijk beoordeelaar,” schreef hij, — aan die nota mocht hechten, zal nu wel in weinige woorden op te maken zijn.

III

Lion begaf zich in 1849 naar Nederland en keerde reeds *eenige maanden* later terug. Hetgeen hij in dien tijd verricht heeft, is een der hoofdpunten van beschuldiging tegen hem geworden, die het breedst zijn uitgemeten. Waarop komt die zaak neder? In de residentie Pasoeroean liepen tegen dien tijd 10 suikercontracten af. Lion, volkomen op de hoogte van de kultuur geraakt en beseffende, dat deze door Chineezen geëxploiteerde ondernemingen in aller belang zeer voor verbetering vatbaar waren, mits ze in goede handen kwamen, verstond zich met eenige Nederlandsche kapitalisten en hooft der Regeering een milioen gulden meer dan zij tot dusver van die contracten trok, aan, mits sommige voorwaarden gewijzigd werden.

Men heeft dit voorstel onder de zwartste kleuren voorgesteld. Dat was een *job*, eene poging om gunst en monopolie te verwerven, een schandaal. Maar bestond toen en bestaat op Java tot dusver voor groote kapitalen zekerheid om den grond vruchtbaar te doen zijn? Of moesten zij die kennis en kapitaal bezaten, wij herhalen die vraag met aandrang, niet het oog

gepoogd ze in een daglicht te stellen, zij is in de Tweede Kamer al ger jaren herhaaldelijk ter sprake gebracht en aan al zijden uitgeplozen.

Wij zien toch uit het *Bijblad* van de Handelingen van de Staten-Generaal, dat dit onderwerp den 1 December 1856, nadat ze meermalen in de sectie besproken was, door den heer van Nispen van Sevenaar bij de openbare discussie werd behandeld, ter gelegenheid van de vaststelling van hoofdstuk XI, Kolonien, van de staatsbegrooting voor 1857.

De heer Rochussen, destijds voor Alkmaar afgevaardigd, stond eenigen tijd later op, om die daad van zijn bestuur te verdedigen en toe te lichten. Hij beweerde, dat „eene vereeniging van kapitalisten” een poging hadden aangewend om „een monopolie” machtig te worden en in t bezit te komen van 21 à 22 suikercontracten, meestal in de residentie Pasoeroean. Men had in Indie hun voorstel om een milioen te storten, nagecijferd en berekend, dat die som, naar den Indischen rentestandaard ad 7½ percent 's jaars, f 75,000 zou opleveren, terwijl bij „aandachtig en grondig onderzoek” bleek, dat zoo de „inhebbers” der contracten de minder gunstige voorwaarden aannamen, waarop men hun verlening wilde gunnen, dit een voordeelig verschil van 7½ ton gouds 's jaars” voor den lande zou opleveren. Hij zeide voorts:

„In den aanvang wilde niemand toestemmen; de zaak was, dus beweerde men, ondoenlijk; de voorwaarden waren veel te streng. Men zou elkander onderlij het woord geven om het aanbod onder zulke bezwende omstandigheden niet aan te nemen; inmidde waren sommige contractanten gaan cijferen en hadden toen gezien, dat het wel is waar niet meer de goudmijn zou zijn van vroeger, maar dat men er toch nog van kon leven. Toen enkelen het voorbeeld van aanneming der voorwaarden gegeven hadden, — volgden anderen; slechts één bleef achter en onderwierp zich te laat; men voegde hem toe, dat hij zijn bedenktijd ongebruikt voorbij had laten gaan en niet meer toegelaten kon worden. Later geloof ik echter, dat hij nog toegelaten is.”

„Ziedaar, mijne heeren, in korte worden de geschiedenis der zaak. Ik heb gemeend dit te moeten zeggen, omdat de wijze waarop de geachte afgevaardigde uit Nijmegen haar heeft voorgedragen een schijn van blaam op de Indische regeering zou kunnen doen rusten, alsof zij aan haren plicht niet had voldaan. Maar bovendien, aangenomen dat het voordeel, voortspruitende uit de gedane aanvraag om zich massaal te stellen in het genot van het monopolie, gelijk stond met het voordeel van de mindere voorwaarden, — zou, ik vraag het, zou het de goede weg geweest zijn, het monopolie voor een zoo groot getal fabrieken te geven aan éene vereeniging? Neen! Er zijn slechts twee stelsels denkbaar, of het stelsel van prolongatie, als de inhebbers der contracten zich onderwerpen aan de gestelde voorwaarden, of openbare uitbesteding. Wat zou die onderhandsche handeling hebben gebaat? Het ge-

misschen wer di
waard." Hoe zou het
el te leveren zijn geweest?

tegen

"De afgevaardigde uit Nijmegen heeft die geschiedenis in de sectien hooren verhalen; ik weet, dat het daar verhaald en zelfs dikwijls verhaald is. Ik weet, dat die afgevaardigde, die in die vereeniging van kapitalisten geweest is, meent, althans nog onlangs meende, dat de zaak door de Indische regering verkeerd was behandeld. Die afgevaardigde is niet in staat een woord te zeggen, dat hij niet meent. Hij is een man voor wien ik hooge achting heb en die mijn maatschappelijke vriend is, met wien ik op economisch finantieel terrein meestal de zelfden weg bewandel, en dien ik ook wel, hoewel niet altijd, op politiek terrein ontmoet. Doch ik heb gemeend, om die verhalen in de afdeelingen eens en voor altijd een einde te doen nemen en alle leden dezer vergadering met de toedracht der zaak bekend te maken, hier het voorgevallene in korte en duidelijke trekken te moeten schetsen."

Hoe ernstig gemeend het geheele pleidooi tegen monopolie en gunstbetoon was, bewees de heer Rochussen, doordien hij onmiddelijk daarna met levendigheid de vervolgens voorgestelde motie van den heer van Bosse bestreed, om de regeling der suikercontracten wettelijk te doen plaats hebben, die toen met éene enkele stem meerderheid verworpen werd, omdat de heer Baud er eene motie tot uitstel van de beslissing tegenover plaatste, terwijl ook de toenmalige Minister, heer Mijer, de motie bestreed. De suikerregeling van 1860, overigens vol "achterdeurtjes", heeft doen zien, hoe weinig de heer Rochussen werkelijk de belangen van suikercultuur behartigde, maar alleen miljoenen en miljoenen uit die cultuur wilde persen, om het batig lot, ten koste van de bevolking en de contractanten, te vergrooten. Voor de laatsten is die regeling "een trop" genoemd.

Intusschen had de heer Rochussen den heer Lion als een der bij de zaak betrokken personen genoemd en het lid der Kamer Hoffman duidelijk aangewezen, als deel uitgemaakt hebbende van de bewuste combinatie.

De heer van Nispen van Sevenaer had reeds gezegd; dat het contracten golden, "die men op zeer goede gronden meende te weten dat niet vernieuwd zouden worden, om reden dat de contractanten niet voldeden aan de voorwaarden van het Gouvernement, te slechte suikers leverden en niet de nieuwere wijzen van bereiding wilden aanwenden, die noodig geacht werden. De aanbieders verzochten om, indien het aangeboden miljoen niet voldoende geacht wierd, althans in concurrentie te mogen komen."

Na den heer Rochussen stond de heer Hoffman op. Hij sprak het volgende (1):

"Mijnheer de voorzitter, mijn naam is zoo even vrij duidelijk kenbaar gemaakt; ik zou mij anders in deze discussie niet hebben gemengd, omdat ik een groot vijand

"In die rede kom ik voor als lid van eene vereeniging, die een monopolie verlangde. Ik moet dit voor onjuist verklaren en zal in korte woorden den loop der zaak verduidelijken, in antwoord aan het geachte lid uit Alkmaar.

"Ik had er nooit aan gedacht een suikercontract op Java te vragen en ben, jaren geleden, op dat denkbeeld alleen gebracht door den toenmaligen Minister van Kolonien.

"Er was geklaagd dat de Nederlanders geen moed genoeg hadden om met hunne kapitalen in Indie te werken. Ik sprak daarover met den Minister van Kolonien en deze raadde mij zeer aan nieuwe suikercontracten op Java te vragen. Maar toen ik dit wilde doen, kwam het hinkende paard achteraan. Die contracten moesten gevraagd worden in Nederlandsch Indie zelf. Ik antwoordde, dat ik meermalen had hooren zeggen, dat die contracten alleen voor de vrienden waren en ik, daar ik niet tot de vrienden der Indische Regeering meende te behooren, weinig lust had om naar Java te gaan en daar mijne belangen te behartigen. De minister evenwel vond goed, dat ik het rekwest hier zou inleveren en beloofde mij dat hij het, uit hoofde van het groot belang dat hij er in stelde dat Nederlanders hunne kapitalen naar Indie lieten vloeien, met eene bijzondere aanbeveling aan de Indische Regeering zou opzenden. Ik heb dat toen in vereeniging met anderen gedaan en suikercontracten in Indie gevraagd. De Minister heeft mij verzekerd, dat mijn rekwest niet alleen met een officieele, maar ook nog met eene officieuse aanbeveling naar Indie was opgezonden. Doch toen kwam er weér een lezwaar. Op het oogenblik namelijk dat die contracten gevraagd werden, zouden er misschien geene gronden beschikbaar zijn; de Minister zag daarin minder zwaarigheid, want, zeide hij, er is nog een middel om van twee kanten klaar te zijn. Er bestaat in Indie een besluit, volgens hetwelk de aflopende contracten van hen, die het Gouvernement niet goed hebben behandeld, niet geprolongeed zullen worden. Zie daartoe te geraken, zeide de Minister, vraag de prolongatie van zulke contracten en die zal u niet geweigerd worden, als gij de zaak naar de laatste uitvindingen wilt inrichten. En wat is nu de uitslag van dit tweede verzoek geweest? Want ik behoef het nauwelijks te zeggen — het eerste is mislukt, daaraan heeft men allerlei bezwaren in den weg gelegd. Doch ook het tweede verzoek ontmoette tegenwerking; daarbij was niet de continuatie van 22 contracten gevraagd, maar van 10; ik zelf heb het rekwest voor mijne firma geteekend en het berust in de archieven van het Departement van Kolonien. In dat rekwest dus was van slechts 10 contracten sprake en daarvoor was een miljoen aangeboden, niet om te monopoliseeren, maar met het aanbod er bij, om, zoc die som niet aannemelijk scheen, te worden toegelaten tot de concurrentie op den inzet van dat miljoen. Er was daarbij geen kwestie van monopolie. Op dat rekwest ben ik het antwoord tot nu toe wachtende gebleven. Ik heb gemeend dat antwoord gisteren van den geachte

(1) Bijblad 1856—57, II. Blz. 439—40.

ten spreke uit Alkmaar te vernemen men heeft mij misschien gehouden voor een Chinees."

In de zitting van 14 December 1857 kwam de heer Hoffman op de zaak terug. Toen was de heer Rochussen Minister van Kolonien. De afgevaardigde drong er op aan, dat zoo niet aan het voornemen van den pas afgetreden Minister Mijer gevolg zou worden gegeven, om een staat van *alle* contracten over te leggen, althans nadere inlichtingen werden verstrekt omtrent de voorwaarden, waarop sedert December 1853 elf contracten verlengd waren, waaronder *twee*, de Onderneming en Bekassie Oost, waarvan bij de adressen van de combinatie en bepaald in zijn adres van 10 Januari 1851 sprake was geweest. Met de kennisneming der cijfers stond of viel toch het betoog van den heer Rochussen.

De toenmalige Minister gaf aanvankelijk geen antwoord. Den 16 December kwam de heer Hoffman derhalve op de zaak terug. Men had hem "een monopolist genoemd" en de heer R. had als afgetreden landvoogd gesproken; al had de heer H. geen belang meer bij de zaak, ze was belangrijk.

En wat antwoordde de Minister? Dat de besparing van 7 ton 's jaars betrof de 22 fabrieken in Pasoeroean en dat toen "aan den agent" van de combinatie die 21 fabrieken geweigerd waren, hij om afstand van 10 contracten had gevraagd, "die door Chineezzen werden geëxploiteerd." De Minister erkende daarbij het volgende (*):

"De Pasoeroeansche contracten waren allereerst door den generaal van den Bosch uitgegeven en wel op zulke schadelijke voorwaarden voor het Gouvernement en op zoo voordeelige voor de inhebbers, dat zij niet in dat opzicht kunnen vergeleken worden met contracten, die later waren aangegaan en waarop reeds vermindering prijzen, levering van betere hoedanigheid en dergelijke waren toegepast."

De antwoord viel den heer Hoffman gemakkelijk. Hij sprak en hierop vestigen wij meer bepaald de aandacht op het:

verschil met den Minister en wat het feit en wat de conclusie betreft. De Minister spreekt nu, evenals in 1856, van meerdere contracten, die voor mij zijn aangevraagd dan de tien, die ik genoemd heb dit reeds in 1856 wêersproken en de daarvan liggen aan het Ministerie van Kolonien, gelijk ik eergisteren reeds zeide, heb ik geleidende missive aan den Minister een afschrift van het rekwest ingezonden, met mijne firma geteekend, en daarin zijn niet meer fabrieken in Pasoeroean genoemd.

Ik wil niet betwijfelen wat de Minister gezegd heeft, maar er eene aanvraag om 21 of 22 fabrieken geëxploiteeren wel om deze reden. De *grootte combinatie* in 1856 is gesproken, welke verlangde de combinatie te monopoliseeren (ik laat daar of het geëxploiteeren eene cultuur te monopoliseeren met 20 fabrieken, wanneer er 100 op Java bestaan), die grootte bestond uit vier personen, waarvan er een op Java was gevestigd. Deze heeft de zaak behandeld en heeft nooit gesproken van 20 fabrieken of meer.

"Het feit heeft de Minister op den voorgrond gesteld. Ik moet er een enkel woord bijvoegen om aan te wijzen hoe die aanvraag in de wereld is gekomen. Ik had vroeger — het denkbeeld was bij mij niet opgekomen, maar is op expressen aandrang van den Minister van Kolonien ontstaan — een rekwest om nieuwe gronden tot het oprichten van nieuwe fabrieken naar Indie gezonden. Op dat rekwest en niet op de 10 fabrieken sloeg hetgeen ik gezegd heb van eene officieele en officieuze aanbeveling van den Minister van Kolonien. Bij het Bestuur in Indie, zegt nu de Minister, bestaan regels: een dier regels is, dat de inhebbers de voorkeur hebben. Op die regels kan nog de officieuze, noch de officieele aanbeveling van den Minister invloed hebben. Dit gezegd past de Minister toe op eene verkeerde zaak, want die aanbeveling is geschied door den Minister, die zelf met de overlandmail het pakket, waarin zich mijn rekwest aan den landvoogd van Indie bevond, heeft opgezonden. Op dit rekwest is nooit een bepaald antwoord gegeven. Men heeft niet gezegd of er genoegzame grond en bevolking was; men zou zien. Nooit kwam er antwoord. Toen, niet op *aandrang* ditmaal, maar op *aanraden* van den Minister van Kolonien aan mij persoonlijk, heeft de tweede vraag plaats gehad. Er zijn, zeide de Minister, contracten, die afloopen; die kunt gij waarschijnlijk voor een bagatel overnemen; de inhebbers van die contracten (het schijnt dat de Minister het niet wist) dat zij niet zullen worden gecontinueerd; vraag die aan, dan zijt gij van twee kanten gedekt; gelukt het eene niet, dan gelukt het andere. Dit heeft aanleiding gegeven, dat van hier door ons iemand naar Java is gezonden, die in overeenkomst met het huis in Indie die zaak behandeld heeft. Nu is mij in 1856 geantwoord, dat de Indische Regeering aan het cijferen is gegaan. De uitkomst was: een milioen geeft 's jaars f 75,000; aan den eenen kant stonden dus f 75,000, maar aan den anderen kant kregen wij 7½ ton. Nu is mijne conclusie, dat als 10 fabrieken 7½ ton geven, dat is f 75,000 voor iedere fabriek. Er blijkt dus dat mijne conclusie niet fout was. Maar ook op die zaak is nooit eene bepaalde weigering gevolgd, wij hebben nooit enig antwoord bekomen.

"En wat moet nu mijne conclusie zijn? Na het antwoord van den Minister kan ik niet anders concludeeren, dan dat de cijfers die in 1856 zijn opgegeven, onjuist zijn. Wat de behandeling van de zaak aangaat, zoude men, als zoo iets hier en niet in Indie had plaats gehad, moeten concludeeren, dat eene benaming, dezer dagen in deze Kamer gehoord, namelijk gematigd-liberaal, synoniem is met autocraat. Want, op rekwesten den Koning der Nederlanden aangeboden, bekomt men appointement, van den Gouverneur-Generaal in Indie ontvangt men geen antwoord. Dit is het laatste woord dat ik over deze zaak zal spreken."

En wat bracht de Minister tegen deze *démenti's* in? Eene kwasi-aardigheid: hij maakte zich van de zaak af door te constateeren, dat de heer Hoffman boos was geweest, omdat de Minister in Nederland hem geen antwoord had gegeven op eene aan het Indisch bestuur gedane vraag.

Nu is een van twee waar: of de heer Hoffman, een

uiterst vermogend grijsaard heeft de waarheid gesproken, of het feit staat vast, dat Lion, Hoffman en twee anderen 10 fabrieken, slecht door Chineezzen bestuurd en hun in de eerste tijden onder zeer gunstige voorwaarden gegeven, hebben willen overnemen, toen de Minister in Nederland meende, dat die contracten niet verlengd zouden worden, onder aanbod om 1 miljoen meer te betalen of verder op dien grondslag in concurrentie te mogen treden. Waar is het misdrijf? De heer Hoffman is een ultra-conservatief; zijne waarheidsliefde zal ook door de tegenpartij niet betwist worden. Was nu het gedane aanbod zulk een slecht stuk? En heeft de ondervinding geleerd, dat de voorwaarden voor suikerondernemingen door den heer Rochussen gesteld, zoo gunstig hebben gewerkt voor eenig daarbij betrokken belang?

Was hier overigens het woord *monopolie* iets meer dan een holle klank, vooral wanneer men nagaat, dat de heer Rochussen toch tot geene uitbesteding van eenige fabriek wilde overgaan? Maar toen de heer R. dat groote woord bezigde, was hij in zijne kwasi "gematigd-liberale" phase, welke niet lang duurde.

Wij hebben al hetgeen omtrent deze zaak publiek is geworden, overgenomen. Wij wachten thans het bewijs af, dat wel 21 uit 10 contracten zijn aangevraagd; dat werkelijk er betere voorwaarden zijn bedongen, dan de eene die, op aansporing van een minister in N. land, Nederlandsch kapitaal tot verbetering van de suiker-industrie wilde aanwenden, bereid was te aanvaarden; dat in die zaak een monopolie gelegen was, en dat door weigering van dat aanbod werkelijk in 's lands belang is gehandeld en niet enkel in dat van eenige Chineesche contractanten in het Pasoeroensche, wier aandrang ingang vond en, onder zekere voorwaarden, onder 's hands verlenging te verkrijgen. Zoolang dat alles niet bewezen wordt, achten wij Lion's voorstel een goed denkbeeld in 's lands belang en in dat van de industrie, en getuigen al de hatelijke kwalificaties, daaraan gegeven, van niets dan van partijzucht.

Lion was echter spoedig weder naar Java teruggekeerd. Hij hoorde de fabriek Pegiringin of Taijoe en bestuurde ze tot in 1852. Toen hadden gebeurtenissen voor hem plaats, die veel éclat maakte.

(Wordt vervolgd.)

v 1.

SUIKERBELASTING.

Wij ontvingen per mail eene brochure van den heer J. Millard, getiteld: "De werking van den Suikeraccijns, beschouwd naar aanleiding der wijziging van eenige bepalingen in de overeenkomst ter regeling dier belasting."

De schrijver vestigt er niet enkel de aandacht op dat het doel der conventie, de gelijkstelling van alle daarbij betrokken suikervoortbrengende landen niet is bereikt of deels ontdoken wordt, maar dat nog grooter nadeelen aan de Javasche suikerindustrie berokkend zullen worden, wanneer gevolg wordt gegeven aan de jongste wijziging van eenige bepalingen in de suikerbelasting. De heer M. zegt:

"Ten bewijze dat het doel dier internationale Suikerconventie voor een deel gemist is, verwijzen wij naar de wetgeving van Frankrijk en België: de eerste mogendheid toch heeft, om welke redenen dan ook, gedurende ruim de helft

van den duur der conventie (sedert November 1864) aan die conventie geene uitvoering gegeven en is haar op nieuw bij Art. 1 der voormelde verklaring een uitstel verleend tot den 30sten Juni 1871, terwijl zoowel in België voor den accijns op suiker slechts een uniformtarief en in Frankrijk slechts twee klassen bestaan, in tegenstelling der door de andere contracteerende partijen aangenomen vier klassen, en vermits in beide landen de suiker-productie voorziet in de binnenlandsche consumtie, treft haar het verschil in rechten niet, dat het Nederlandsch Indische product drukt.

"Voor hem die de uiting der openbare meening omtrent de conventie volgt, is er geen twijfel dat, in Frankrijk nimmer aan de uitvoering der conventie gevolg zal worden gegeven, terwijl de opinie op krachtige wijze zich daartegen verzet.

"Inmiddels openbaart zich een verschil in de werking van de suiker-accijnswet bij de industrie van Java, terugwerkende op den handel en 's Gouvernements belangen met die in de overige suikervoortbrengende landen hetwelk alzins redenen tot ongerustheid oplevert."

De resultaten zijn toch, dat de in de Usines Centrales in de Fransche kolonien de productie geklommen is van 75—120 miljoen kilo 's jaars. Het verschil bestaat in suiker van superieure kwaliteit.

De beetwortelfabriekanten produceerden reeds 80 miljoen kilo, dus $\frac{1}{3}$ van den oogst in hogere nummers, terwijl zij weinige jaren geleden hoogstens No. 12 voortbrachten. In dit jaar zullen zij 100 à 110 miljoen kilo van superieure kwaliteit produceeren.

Onze suikers, boven No. 14, zijn ten gevolge van de conventie deels onverkooptbaar en kunnen het gebruikelijke verschil van $\frac{1}{2}$ gulden per pikol voor elk hooger nummer niet halen. De leveringen aan het gouvernement hebben in 1868 en 1869 gemiddeld uit no. 18 bestaan; maar het gouvernement, zegt de heer M., verloor nog $5\frac{1}{2}$ ton.

Uit de met zorg bewerkte overzichten van de veilingen der N. H. M. toont de heer M. aan, dat het gouvernement in de nos. boven 14 van 1865—69 5 miljoen winstving leed, in vergelijking met 1861—65. De mir kwaliteiten werden slechts met f 444,000 bevoordeeld; wijst voorts aan dat de oorzaak daarvan in de werkin belasting gelegen is, terwijl Java voor het grootste ge superieure suikers kon leveren.

Verder zegt hij:

"Inmiddels is de gelegenheid om van de tekortkomingen der conventie door een der contracteerenden een rechtmatig gebruik te maken voor en kan geene hoop gevoed worden op herstel van h

"Wij zien echter uit de verklaring, waarvan bov is gemaakt, dat er gevaar bestaat aan dat kwaad tere uitbreiding zal worden gegeven; immers art. behelst de bevoegdheid aan ieder der contracteerenden tot onderverdeeling der klassen van ruw vermeld in art. 1 der overeenkomst van 8 Novem en onderstaand-monsters daar te stellen, overeen met die onderverdeelingen, zonder evenwel de grenzen wijzigen van eene der bestaande klassen, no middelde rendement te verminderen van de versorten van suikers in deze klassen begrepen.

"Indien wij wel onderricht zijn, dan is het voor de Nederlandsche gevolmachtigden uitgegaan, verklaarbaar doel de invoer van inferieure soort bevorderen.

"Het is ter nauwernood aannemelijk dat tot bescherming van verwerpelijk fabricaat is geweest en kan er alzoo slechts gedacht onbegrensden, naar ons inzien verkeerd voor den fiscus, met opoffering van de belang Suikerindustrie.

al toch eene onderverdeling van klassen beantwoorden de gestelde voorwaarden dan is slechts de volgende en ene deele de aanvankelijke door de Nederlandsche geachtigden voorgestelde, denkbaar:

egenwoordige klassen en ndementen.	No. der Java suikers.	Nieuwe klassen.
94 pCt.	18	94 pCt.
	17	
	16	
	15	
	14	
88	13	92 pCt.
	12	
	11	
88	10	86 pCt.
	9	
	8	
	7	
67	6	82 pCt.
	5	
	4	
	enz.	67 pCt.

«Waaruit alzoo feitelijk voor de afnemers van verschillende suikersoorten eene verhooging van belasting zal voortvloeien.

«Wanneer in het oog wordt gehouden dat Amerika en Engeland ernstig bedacht zijn op verlaging der suikertarieven, in Frankrijk daarvoor steeds toenemende aandrang laat en daarentegen Nederland het hoogst bekend recht Europa op suiker heft, dan kan het zeker noch in het ing van den staat aan eene toenemende consuntie nauw worden, noch in dat der reeds zwaar belaste verbruikers licht worden, dat op zekere soorten een verhoogde druk zal gelegd.

«Maar aan de Javasche Suikerindustrie vooral, zou een ren slag worden toegebracht indien de No. 14 en 13 nog r dan thans: (met 3 pCt., 81 ets. per 100 kilo) verhoogd en de lagere kwaliteiten daarentegen No. 12, 11 en 10 met 2 pCt. (54 ets.) ontlast wierden.

«Daardoor zou ook voor die No. 14 en 13 het gunstig verschil in prijs verloren gaan en de fiscus zich daarvan meester maken even als thans met de No. 15 tot 18 geschiedt. — Het vonnis over deze laatste soorten geveld zou zich uitstrekken tot allen boven No. 12, de industrie dermalve teruggebracht worden tot het slechts door enkelen grezen tijdperk der Chineesche fabricatie.»

De heer Millard bestrijdt voorts, dat vóór het sluiten der conventie de lagere nummers reeds gedrukt waren. Het geldt hier geene vraag om bescherming, maar strijd tegen beperking der vrijheid. Hij dringt de gevaren aan, die ons door den geschapen toestand bedreigen. Een daarvan is (voor het moederland) verplaatsing van den suikerhandel van Nederland, zoodra de vervoermiddelen met Australië verbeteren. Hij drukt de hoop uit, dat de Minister van Finantiën van art. 4 der conventie geen gebruik zal maken en doet een beroep, om het kwaad tegen te gaan, op de vertegenwoordiging en op allen, die de suikerindustrie ten harte gaat.

Wij hebben met groote belangstelling kennis genomen van dit zaakrijke geschrift. De heer Millard verdient den hoogsten lof voor zijn arbeid.

In verband daarmee is het navolgende adres bij de Tweede Kamer ingekomen.

Aan de Tweede Kamer der Staten Generaal.

Geven met verschuldigdten eerbied te kennen: de Ondergeteekenden allen belanghebbenden bij de suikerindustrie of den suikerhandel van Java.

Dat zij de eer hebben de Tweede Kamer aan te bieden een door den Heer J. Millard gesteld betoog der nadeelen,

die de Internationale suikerconventie voor de Javasche suikerindustrie heeft teweeggebracht en die, welke in hoogere mate nog het gevolg zouden worden van de uitvoering van Art. 4 der verklaring door de Nederlandsche, Belgische, Fransche en Groot-Britannische gevolmagtigden geteekend, tot wijziging van eenige bepalingen in de overeenkomst tot regeling der suikerbelasting, de Tweede Kamer aangeboden bij missive van den Minister van Buitenlandsche zaken dd. 9 Februarij jl.

Dat de adressanten, ter vermindering van noodelooze herhaling de vrijheid nemen, zich aan dat betoog te gedragen, waarmede zij verklaren gereedelijk instemmen.

Dat de Ondergeteekenden mitsdien de Kamer met gepasten aandrang verzoeken, de geschetste nadeelen in aanmerking te willen nemen bij de overweging van het Wetsontwerp eener nieuwe regeling van de suikercultuur op Java, en in het bijzonder van het door belanghebbenden aangeboden abonnement, dat zoowel in Nederland bij de meerderheid der Tweede Kamer en bij de Ondergeteekenden, als, blijkens van onderscheidene zijden ontvangen berichten, ook in Indie grooten bijval vindt als een geschikt en billijk middel, om, aan de lang gerekte onzekerheid een einde te maken en wijders bij de behandeling van voormelde verklaring, betreffende de suikerbelasting, de Regering met nadruk te willen wijzen op de bezwaren; verbonden aan de uitvoering van Art. 4 daarvan.

Hetwelk doende

24 Maart 1870.

A. C. FRASER & Co.	H. H. BOREL.
A. VAN HOBOKEN & ZONEN	De Nederlandsch Indische
E. SUERMONDT & ZONEN	Handelbank.
& Co.	A. R. J. CRAMERUS.
WILHS. BUNGE & Co.	G. J. DE CLERCQ.
Mm. RUYSS & ZONEN	CRAMERUS & Co.
VAN OVERZEE & Co.	BUNGE & Co.
BFSIER JONKHEIM & Co.	VAN EEGHEN & Co.
C. VLERBOOM & ZONEN.	KAUPE & WILDE.
HENDRIK MULLER & Co.	WUNDERLIJ & Co.
DORREPAAL LOOPUYT & VAN HECKEREN & Co.	A. HENDRICHS & Co.
Co.	GOLL & Co.
MEES EN MOENS.	VAN STAPHORSTLANTZ
BONKE & Co.	& Co.
DUNLOP EN MEES.	F. C. QUIEN.
J. EN C. RUEB & ZONEN.	De O. I. Maatschappij van
CH. HOLJACK & Co.	Administratie en Lijfrente
REUSCH EN GLEICHMAN.	Fr. Adr. JAS, A. VAN EI-
De Rotterdamse Suikerraffi-	BERGEN SANTHAGENS.
naderij,	LOUIS BIENFAIT & ZON.
W. F. HOFFMAN.	KREGLINGER & Co.
TURING & Co.	H. VAN LEEUWEN & Co.
Internationale Crediet- en Han-	HOIJER & Co. EN ROOD-
delsvereniging te Rotterdam.	HUIJZEN.
J. H. DONKER CURTIUS.	BOISSEVAIN & Co.
J. W. MUNZ.	BAUSE EN STOLTE.
J. J. BLANCKENHAGEN.	WUSTE EN HINZE.
G. L. ESCHAUZIER.	BLOEMEN EN GEBHARD.
A. Baron SLOET VAN OLD-	ZIMMERMAN EN CROOC.
RUITENBORCH.	KEWIT.
J. A. POTTER.	J. W. H. SMISSAERT.
I. C. J. VAN AALST qq.	qq. de Erven de Wed. C. J.
W. HEIJN.	SMULDERS,
M. H. KOLFF.	Mr. F. K. A. PEITSCH.
J. E. BANCK.	Dr. B. FEIST.
H. J. A. VAN SON.	B. J. P. ZEEMAN qq.
voor H. P. HOEVENAAR,	F. A. KLINKHAMER, gemag-
I. J. en A. SEIJLMANS.	tigde van G. F. C. ROSE EN
voor de Erven BOERLAGE,	FRASER BATON & Co.
J. MILLARD.	DEICHMANN & VOMRATH.

Wie heeft in het degelijke stuk, ons aangeboden, over spoorwegtarieven handelende, „geschreeuw.” gezien?

Wij stellen deze vraag met groote gerustheid.

Wie de vermetelheid heeft het echter met de *Locomotief* oneens te zijn, ondervindt dat de redactie onverwijd met volle stoomkracht tegen den tegenspreker inrent. De *Locomotief* heeft wel iets van de landlieden in 't oude Gooi, zooals van Lennep, in *Ferdinand Huyck*, ze beschrijft, die hun mes naast zich legden als ze op eene publieke plaats binnentraden en den man, die 't even aanraakte, met opzet of bij toeval, tot „snijden” wilden nopen.

Wij hebben dit ondervonden, wan wij worden over geheel andere zaken gekapitteld, dan bij spoorwegkwestien te huis zijn.

Ieder vogel fluit zooals hij gebekt is, ook de *Locomotief*. Hij somt al op wat wij tegen anderen aanvoerden.

Vindt de *Locomotief* het zoo fraai dat de *Jaca-Lode*, die door zijn uitgever laat verkondigen, dat de heer Busken Huet alleen voor een beschaafd publiek schrijft, de opstellen uit het Haagsche *Dayblad* overneemt, waarin een lid van den Raad van State, een man die veel goeds aan Indie deed, voor „een bekenden wellusteling en dronkaard” werd gehouden?

Vindt de *Locomotief* den toon van de *Insulinde* zoo verheven, waarin onlangs een stuk, kwasi uit Nederland, werd gelezen, met de betuiging dat de schrijver zelf des Amorie van der Hoeven wilde „ophangen”, omdat hij de kolonien aan vreemdelingen wilde overleveren?

De aanleiding tot de tuchtiging, die wij anderen over onfamelijkheid deden ondergaan, wordt verzwegen en men keert onze wapens tegen ons. Vreemd bij eene „waardige” polemiek.

Ons misdrijf tegen de *Locomotief* was: opnemng van een uiterst bezadigd en door een uitstekend deskundige geschreven stuk, waarbij ten slotte overdrijving in de voorstellingen; in zake de Indische Spoorwegmaatschappij, waarvan de *Locomotief* zich zou schuldig maken, werd besproken.

Meent de *Locomotief* dat wij elk stuk, door eene bekwaame hand geschreven, ter zijde behooren te leggen, omdat de steller de *Locomotief* durft tegenspreken of in dat blad overgenomen stukken bestrijdt? De *Locomotief* is goed geschreven, maar moest weten dat hij niet onfeilbaar is.

Wij zullen onzen deskundigen inzonder verder uitvoodigen aan het verzoek van de *Locomotief* te voldoen en feiten aan te voeren tot staving van zijne meening. Persoonlijk hopen wij zeer spoedig de juistheid der aangevoerde feiten, voor zoover zij door een in spoorwegzaken niet-deskundige beoordeeld kunnen worden, aan onze bevinding te toetsen.

HOE MEN IN NOORD-AMERIKA SPOORWEGEN BOUWT.

In de *Boston Daily Advertiser* van 10 Maart jk. treffen wij een verslag van de algemeene vergadering van aandeelhouders in de Union Pacific Railroad Company, den 8sten dier maand gehouden, aan; 80 percent van het kapitaal was vertegenwoordigd.

Onder de mededeelingen, door den voorzitter gedaan, behoort het verslag van de opnemng van de lijn, door deskundigen gedaan, die den weg, de stations, het rollend materieel en al wat tot den aanbouw en de exploitatie behoort, onderzocht hebben nadat de Union Pacific spoorweg, tien maanden te voren, aan den Central Pacific spoorweg was aangesloten en men verder alles overeenkomstig de wenschen van de gouvernements-commissarissen had afgewerkt.

De conclusie van het uitgewerkte verslag der deskundigen luidt:

„Deze groote lijn, waarvan het gewicht voor het land

onschatbaar is en waarop elk burger het recht heeft trot te zijn, is aangelegd in de helft van den tijd, door Congres daarvoor toegestaan, en is nu een goed en degel middel van communicatie tussehen Omaha en Sacramento uitmuntend geschikt voor de exploitatie en volkomen ingeric om veilig en snel passagiers en goederen over te voere zoodat zij de vergelijking gerust met de meesten der bes spoorwegen in de Vereenigde Staten kan doorstaan.”

Van den weg kan veilig in den winter gebruik gemaa worden, ondanks de ontzachtelijke massa sneeuw, die da valt. De ondervinding heeft geleerd, dat de kolossale ma regelen tot beveiliging van het verkeer genomen, vruc dragen.

De ontvangsten hebben sedert de opening van de lijn, ovenegen maanden, 6,300,000 dollars bedragen. „Wij verwachten,” zegt het verslag van de directie, „dat de bruto-ontvangsten 12 milioen dollars over het eerstvolgende jaar zullen bedragen en het zou geenszins onze verwondering wken, indien dat bedrag ver werd overtroffen. De zuivere winst op de exploitatie zal ons in staat stellen de renten der obligatien te kwijten en dan nog een goed dividend voor de aandeelhouders overlaten, zoo wij geene fondsen noodig hebben om verbeteringen aan den weg aan te brengen.”

Volgens de balans heeft de aanleg van de lijn 106,245,978,48 dollars gekost.

Zou het niet zaak zijn eens bij de Amerikanen informatien en voorlichting in te winnen, hoe men ook in Nederlandsch-Indie spoorwegen dient te bouwen?

Aan het betoog van de *Javabode*, dat het cultuurstels zijn ontstaan aan den nood van de kolonien en niet va het moederland te danken heeft, en de liberalen de Engeschen napraten, ontbreken:

10. de verklaringen van wijlen J. C. Baud, met van de Bosch de stichter van het stelsel, die meer dan eenma in de Tweede Kamer verklaard heeft, dat het stelsel zij ontstaan en zijne uitbreiding aan den nood van het moederland te danken had;

20. eene bloemlezing uit de geschriften van Elout, minister van Koning Willem I, waarin onder meer het briefje van de Mey van Streefkerke voorkomt, in 1829 uit Brussel geschreven, waaruit blijkt, dat Elout 's verzet tegen de plannen van v. d. Bosch moest zwichten voor 's Konings meening, „dat alle commercieele en economische beschouwingen aan de belangen van het moederland onderschikt behoorden te worden,” waarop Elout zijn ontslag nam nadat hij de plannen van v. d. Bosch als verderfelijk voor handel, landbouw en nijverheid in de kolonien bestreden had;

30. Tideman's geschiedenis van de Nederlandsche Handelsmaatschappij, in verband met Elout; werken, die ons leert, dat de Koning verscheidene milioenen aan die maatschappij had voorgeschoten en dat de Koning tot elken prijs remises verlangde, om de Maatschappij en eigen finantien te redden, waardoor de handel in de kolonien moest vallen. Mr. J. van Gennep toonde dit vroeger uitvoerig in de *Javabode* aan;

40. de geschriften van van Deventer, voor zoover de strijd tussehen Merkus en van den Bosch betreft, die aantoonen dat het streven van den Bosch niets anders geweest is dan om milioenen en milioenen naar Nederland over te maken, hetgeen door Baud, in 't belang van het moederland, als minister werd voortgezet, hoezeer de Eerens hem met nadruk er op wees, dat het „de uiterste inspanning” kostte een batig slot van 10 milioen te remitteren, terwijl Baud zelf, in 1856, terugkeer van het gevolgd stelsel predikte en aanbod de divergeerende lijnen tot elkander te brengen. Ook van den Bosch zag in dat zijn systeem onhoudbaar was en zonder de stijging der prijzen van alle

voorwerpen na 1848 zouden er ook geene baten geweest zijn.

Ja, onder het gebrokkige financieel bestuur van v. der Capellen ontstonden te korten; maar du Bus had reeds groote bezuinigingen ingevoerd en Elout leert ons overtuigend, dat v. den Bosch Koning Willem I begoochelde door de belofte spoedig miljoenen in product te leveren.

De heer de Waal heeft voorts duidelijk aangetoond, met officieele stukken in de hand, dat Indie slechts nietige sommen heeft ontvangen van de leeningen, in schijn voor de kolonien gesloten en in den warwinkel in Nederland destijds verslonden.

Reconstructie van de historie in een enkel dagblad-artikel beteekent weinig tegenover zoovele officieele getuigenissen van tijd- en landgenooten.

Ingezonden Stukken.

Eere wien eere toekomst!

De stranding van het met Chineesche koelie's beladen schip *Italia* en het daaromtrent uitgebrachte verslag, voorkomende in uw geacht blad dd. 11 Mei ll. No. 55, geven mij aanleiding bovenstaand motto in beschouwing te nemen en mij zelven dan af te vragen, „wat is er toch eigenlijk door sommige daarin genoemde personen gedaan, dat zij zoo moeten worden geprezen?”

Mede van de eersten op de plaats des onheils aangekomen, heeft het in nood verkeerende schip zeker een paar uren op het rif liggen stooten, zonder dat er van de landzijde eenige hulp werd aangebracht. Men beweert dat zalks onmogelijk was.

Toen werd er van het schip zelf eene boot gestreken; vier man der equipaadje lieten zich met levensgevaar daarin neer en nauwelijk hadden vijf Europeanen gemerkt wat hun doel was, of zij sprongen in zee om de opvarenden zooveel mogelijk te gemoet te komen. Toen sommigen tot aan hun hals toe in 't water stonden, sloeg de boot — welke hun intusschen was genaderd — om; men kon evenwel staan; de medegenomen tros was met behulp van inlanders spoedig bevestigd en langs deze tros alléén werd allés gered wat er gered is.

De communicatie met het land werd dus door het schip zelf tot stand gebracht; het waren vijf Europeanen die in zee gingen om die communicatie te helpen darstellen en toch! drie er van worden in 't geheel niet genoemd. Nogmaals! Eere wien eere toekomst; daarom raad ik den verslaggever, bijaldien daar nog eens een schip mocht stranden, dat ZEd. dan ter onpartijdigheidswille, voor en alcer een verslag uit te brengen en lof toe te zwaaien, zich eerst goed overtuigen wie zij waren die dezen verdienden. Aan niemand misgun ik den hem toegezwaaiden lof en hoop dat ze het allen met hun gevoel kunnen overeenbrengen dezen te hebben verdiend.

Met de plaatsing van deze regelen zult U, geachte redacteur, ten zeerste verplichten.

UEd. Dw. Dienaar.

L. B.

ANJER, 15 Mei 1870.

(Het verslag van het gebeurde is aan de *Javasche Courant* ontleend en dus een officieel stuk. De miskenning van de verdiensten van sommigen komt voor rekening van den steller van dat stuk.

Batavia.

14 Mei 1870,

Bij vonnis van gister zijn de Chineesche handelaren Gouw Tajkiet en Tan Malek in staat van faillissement verklaard.

De vijfde aflevering van de *Militair Tijdschrift* bevat het vervolg van „De expeditie tegen de Pasoemaladen”, „Nalezing op de „Statistiek van het Leger,” en eene aankondiging van een werkje, door Broese, & Co. te Breda uitgegeven van kapitein P. F. Brunings, getiteld: „Gids voor den jongen militair.”

Op den omslag berigt de redactie, dat het Tijdschrift voortaan vóór den 8sten van elke maand zal verschijnen, om eene maand vroeger dan thans naar verschillende buitenbezittingen verzonden te kunnen worden.

Tot voor zeer korten tijd had men de gelegenheid, als een wagen van de Tramway-Maatschappij aankwam en bezet was, achterop te kunnen plaats nemen totdat een der passagiers uitstapte.

Thans houdt de politie gestreng toezicht, dat niet meer personen in of op de wagens plaats nemen dan het getal zitplaatsen, waarvoor de wagen gemaakt is.

Deze maatregel heeft ten gevolge, dat men, op een wagen wachtende, drie ja, viermalen wordt afgewezen en zeer lang kan wachten totdat men vervoerd kan worden.

De zorg van de politie alhier, die in zoovele andere opzichten te kort komt, is in dezen doelloos, ondoelmatig en een ongerief voor de ingezetenen, want de wagens zijn derwijze gebouwd dat zij met driedubbele zwaarte belast mogen worden. Of er dus al dan niet een paar menschen meer in een wagen zitten, doet niets ter zake.

Overal elders laat men toe, dat vóór en achterop passagiers plaats nemen. Dit hindert ook niemand in den wagen. Waarom dit hier ter stede belet wordt, is onbegrijpelijk.

Wij dringen er ten sterkste op aan, dat de politie zich onthoude van inmenging in hetgeen het publiek niet baat en in geen opzicht nadeel doet. Letterknechterij in dit opzicht in de toepassing der concessie pleit niet voor het doorzicht van de politie.

Met een kort woord hebben wij melding gemaakt van de 4e en 5e afleveringen, zevende serie deel I van het 19e deel van het *Tijdschrift voor Indische Taal-, Land- en Volkenkunde*, uitgegeven door het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, tegenwoordig onder redactie van de heeren mr. W. Stortenbeker Jr. en L. J. J. Michielsens.

Over taalkunde handelen de opstellen van de heeren H. von de Wall, H. N. van der Tuuk, J. J. van Limburg Brouwer, Holle en Grashuis.

De heer von de Wall leverde een opstel van linguïstisch polemischen aard, zijnde eene kritiek van drie kleine geschriften, waarmede de heer H. C. Klinkert als schrijver is opgetreden, namelijk: *Iets over de Maleische school- en Volksleesboeken, bekrond en uitgegeven door het N. I. Gouvernement; Eenige Maleische spreekwoorden en spreekwijzen, en Opmerkingen over dr. Pijnappel's Geographie van N. I., tweede vermeerderde en verbeterde druk.*

De heer Klinkert was naar Riouw gegaan om er zich voor zijne taak: bijbelvertaling in 't Maleisch, te bekwamen. Onvermoed was hij aan den arbeid; de heer von de Wall getuigt van hem: „Van 's morgens vroeg tot laat in den nacht zag men hem aan zijne werktafel; zeer zelden ging hij uit, en daardoor heeft hij zijne gezondheid niet weinig benadeeld.” Jammer, dat zijne twee schrijvers hem niet beter dienden, want de heer v. d. W. zegt: „de een was dom en verwaand, de ander was dom en wilde dat ook wel weten.” Klinkert's gebrek, hem mede door de heeren Neubronner van der Tuuk en Gonggrijp verweten, taalstudie betreft, is eene te levendige verbeelding. „A. Spaan, hij onwil opwekte, toen hij, uit de J. F. W. Wessels,

teit op de studien van anderen nederzag, spreekt overigens van zelf.

De heer von de Wall heeft echter eene bijzondere grief tegen K. Hij kwam in 't bezit eener woordenlijst van den bekenden schrijver Abdoellah, waarop later een Maleisch woordenboek zou worden opgebouwd en zoud dat aan den heer K., omdat er een paar honderd te Riouw geheel onbekende woorden in voorkwamen. K. bevond zich destijds te Singapore; de afzender kreeg die lijst „in dank” terug, maar van verklaring der vreemde woorden was geene sprake. Daarentegen leende K. een met wit doorschoten en van taalkundige aantekeningen voorzien Maleisch-Nederduitsch woordenboek van Roorda van Eysinga aan een ander, „alleen onder voorwaarde, dat hij het aan von de Wall niet zou laten zien”, zegt deze ons en zal, des gevorderd, namen noemen.

Wij nemen eens aan, dat de heer v. d. W. volkomen gelijk heeft zich door den heer K. verongelikt te achten en deze kinderachtige naijver jegens een man deed blijken, die zich, zooals meestal eene wezenlijke autoriteit op een of ander gebied van wetenschap, goedmoedig en behulpzaam betoonde. Maar dan bestaat voor ons, die vreemd zijn aan het debat en er alleen kennis van nemen om er zoo mogelijk iets uit te leeren, alle reden om te betreuren, dat de heer v. d. W. zich, na de gedane mededeeling over zijne verhouding tot den schrijver, wiens werken hij als volkomen bevoegd criticus onder handen neemt, niet juist tot koude wetenschappelijke kritiek bepaalde. Na heeft zijn vertoog den schijn van eene wraakneming en niet enkel van terechtwijzing in 't belang der taalstudie.

Enkele aanhalingen uit het opstel (van blz. 305—358) zullen dit duidelijk maken. De loon is hot en somtijds verregaande bits. Op blz. 310 leest men: „heb ik ooit grooteren onzin gehoord?” Op de volgende wordt beweerd, dat K. den schrijver der Maleische aardrijkskunde „belachelijk heeft willen maken!” Op blz. 327: „Als de hr. K. met niets beters voor den dag kan komen, dan zoude ik hem welmeenend aanraden onze Nederlandsche taalgeleerden ongemoeid te laten,” voorafgegaan door de opmerking: „Dat is vrij aanmatigend.”

Op blz. 328 spreekt de heer v. d. W. van „eene niet aan te bevelen, ja, *onzinnige*” verkorting.

Op blz. 340 wordt gezegd, „dat iedere straatjongen te Riouw” beter weet dan wat K. nedereschreef.

Op blz. 342 treffen we de vraag: „wat is dat nu weder voor tuig?” aan.

Verre zij 't van ons laatlunkendheid en oppervlakkige taalstudie goed te keuren. Maar een man, zoo hoog staande als de heer v. d. W., had het *snaviter in modo fortiter in re* hier voorzeker in 't oog moeten houden. Onwillekeurig komt bij den kalmen lezer de vraag op: is niet hier of daar de lichtgeraaktheid van S. bij deze of gene opmerking in 't spel? De geleerden moesten hanengevechten aan de Indische militante pers overlaten; zij kwijt er zich onder de tropische zou minstens even dapper van als in koeler gewesten.

Wij zeggen dit te eer, omdat de vergelijkende taalstudie in Indië nog zulk een ruim veld en ongelooflijke bezwaren oplevert. Dit blijkt weder uit het volgende stuk: „Brieven” van den heer H. N. van der Tuuk, over 't Lampongsch en het Aboengsche dialect. Hij zegt, op blz. 379 o. a.: „Voor 't Mal. is de kennis van 't Lamp. van zeer veel belang, daar we nu kennis maken met woorden, die in de wdb. alles behalve vaststaan, zoowel van betreft de beteekenis als de uitspraak. Ik hoor hier soms woorden, die mij in twijfel doen staan, of de Maleische gelijkkluidende niet verkeerd zijn opgevat.” „Ik begin te gelooven, dat v. d. Wall in zijn Vormveranderingen dat *tipar* uit Roorda van Eysinga ontleend heeft, zonder zich eerst te vergewissen, of het woord te Riouw uitspreekt.”

Deze „brieven” (blz. 362—411), van Lihan (afd. Sa-poetih), dd. 3 Maart 69 en 20 Maart 69, Tarabanggi, 18 April 69, Telok Betong, 30 Juli 69 en 15 Aug. 69; en Buitenzorg, 3 Sept. 69 bewijzen, welke overgrootte moeilijkheden en vermoenissen elk onze wetenschappelijke mannen zich getroosten moet om de talen van onzen Archipel, door eigen onderzoek en vergelijkende studie te beoefenen. Zelfs voor goed geld zijn, zooals de heer v. d. T. aan 't Genootschap schrijft, door de autoriteiten gesteund, de voorwerpen niet te verkrijgen, die inschriften bevatten. Men moet somtijds alles uit den mond opschrijven, van inlanders, die hunne taal slechts oppervlakkig kennen en ze met andere talen vermengen. „De eenigste letterkunde,” lezen wij, „is hier 't lied (*bandoeng*), en wel een lied, dat voor ons vrij onverstaanbaar is, omdat men zich weinig aan den zin kreunt, en dikwijls woorden bezigt, die niet dagelijks in omloop zijn.” Behalve de „monsens,” zegt de heer v. d. T. bij de voorbeelden, die hij geeft, „wordt de taal verknoeid.” En soms zijn de toespelingen zoo ver gezocht, dat een commentaar onmisbaar is. De Lamponger hecht met bijgeloovige vrees aan Javaansche werken, als hij ze meester werd.

De heer v. d. T. deelt onderscheidene fragmenten; ook van een wetboek, mede, dat van de Bantamsche heerschappij getuigt. Hij doorkruiste de Lampongs, om meerdere bronnen voor zijne studie op te sporen, en beoefende laatstelijk 't Sundaasch, om zijne vergelijkende studien te kunnen voortzetten. Deze brieven zijn overigens levendig geschreven en bevatten allerlei opmerkingen, berichten en anedoten over land en volk, te midden der linguïstische mededeelingen.

De heeren van Limburg Brouwer, Grashuis en Holle behandelen 't Soendaasch. De eerste zocht een voorspronkelijk prozastuk, minder met hooge en Javaansche woorden overladen dan sommige werkjes van gouvernementewege uitgegeven. Hij geeft ons de *Kitab Pakih Soenda*, een leesboek voor santri's. Het is door vele Arabische elementen en Javanismen onzuiver geworden, maar zooveel mogelijk naar twee handschriften in Pegon, ook na verklaringen van den heer Grashuis, verbeterd.

De heer G. zelf behandelt de spelling van het Soendaasch met Latijnsche letters. Rigg volgde de Engelsche uitspraak. De heer Holle daarentegen geeft alle klanken en klinkers terug, die hij hoort. De heer G. oppert nogtans eenige bezwaren tegen de schrijfwijze van den heer H. en stelt een eenvoudiger alfabet voor.

De heer Holle geeft (blz. 472—490) „Snippers.” Wij hebben reeds een staaltje daarvan medegedeeld. De belangrijkheid van deze afleveringen geheel daarlatende, zijn de *Snippers* alleen der moeite waard om dit deel te doorloopen. Naar aanleiding van Soendasche spreekwoorden of spreekwijzen worden ons feiten en anedoten verhaald, alsmede tal van mededeelingen gedaan over land en volk.

Van anderen aard zijn nog twee opstellen. De heer R. H. Th. Friederich geeft (van blz. 411—423) eenige aantekeningen over de hoofdtempelen in Kadoe en Djokdjokarta, ook om door studie over den bouwtrant, enz. het tijdperk van den bouw te bepalen.

Eindelijk treffen wij een vervolg aan (blz. 358—362) van de „chronologische lijst van gedenk- en legpenningen, eere-teekens, vrijmetselaars-, toegangs-, begrafenis-, brandspuit-, bruilofs- en andere penningen, betrekking hebbende op de voormalige en tegenwoordige bezittingen der Nederlanders beoosten de Kaap de Goede Hoop, door den heer J. S. van Coevorden. Deze schrijver verricht sedert vele jaren een arbeid, die wij van onschatbare waarde voor onze historie als koloniale meêrtheid beschouwen: het bijeenbrengen en beschrijven van allerlei penningen. Hoeveel tijd, moeite, kosten en studie er aan verbonden zijn om in 't oosten zulk

E. von Faber en G. H. C. van Zijll de Jong, controleurs der eerste klasse.

„F. A. H. Ondaatje, Mr. J. H. van Lennep, E. A. Engelbrecht, H. J. Tijdeman, N. F. H. van Slijpe, P. J. van Berckel, F. J. G. Rutten; J. W. Obdam, Jhr. R. Wichers, A. Thesingh, K. W. H. Ligvoet, A. van der Gon Netscher, C. M. Ketting Olivier, O. A. Burnaby Lautier, J. W. A. van Soest, H. F. Ledeboer, W. Vouite, H. H. Donker Curtius, C. L. G. Bressler, H. L. C. Te Mechelen, F. L. Wittenrood, F. Mayor, S. van Dissel jr., J. A. Ament, W. Linn, P. H. J. Varkevisser, E. Pino, Th. W. Buijs, J. W. Middelburg, B. A. H. Wolterbeek Muller, C. G. van Baerle, Z. W. Mullemeister, J. A. van den Broek, J. M. van Blommestein en W. C. M. B. Ingenhuyff, controleurs der tweede klasse, de 3e, 4e, 5e, 6e, 7e, 8e en 9e sedert benoemd tot controleur der eerste klasse;

„Mr. J. F. Krämer, H. van Steeden, R. W. H. Pitlo, G. A. C. O. Kraft, T. Mounier, Mr. C. C. A. van Burg, J. J. Bischoff, W. F. van Rijekevorsel en P. H. J. van Lawick, ambtenaren ter beschikking, de vier eersten sedert benoemd tot controleurs der tweede klasse;

„allen bij de landelijke inkomsten en kultures op Java en Madura;

„gevende de adressanten (de meesten in nagenoeg gelijke bewoordingen) hunne teleurstelling te kennen over de zeldzaamheid van promotien bij hun kader; met verzoek hunne belangen bij het doen van benoemingen niet uit het oog te verliezen;

„II. de missive van den Directeur van Binnenlandsch bestuur van 29 December 1869 no. 9258, daarbij, onder mededeeling, dat er voor het indienen van de onderwerpelijke adressen geene gegronde aanleiding kan hebben bestaan, daar tegenwoordig de controleurs sneller bevorderd worden dan voorheen, in overweging gevende aan de adressanten ter zake het ernstig ongenoegen van den Gouverneur-Generaal te doen betuigen;

„Overwegende:

„dat bovengenoemde rekest, zij het ook dat eenige er van in onberispelijke bewoordingen zijn vervat, als een samenhangend geheel moeten worden beschouwd, hoogst ongepast, en met het oog op de ongegrondheid der daarbij voorgebrachte reclame hoogst aanmatigend en afkeurenswaardig zijn;

„dat bovendien de stap, tot welken adressanten zijn overgegaan, niet oubekend kan zijn gebleven aan de inlandsche hoofden, met wie zij in dagelijksche dienstaanrakingen komen en aan dezen mitsdien een hoogst verderfelijik voorbeeld geeft;

„dat handelingen als deze van ambtenaren, die geroepen zijn om het gezag op Java en Madura te helpen handhaven, niet straffeloos mogen worden voorbijgegaan;

„dat de door den Directeur voorgestelde ontevredenheidsbetuiging niet afdoende kan worden geacht;

„dat vermits echter van eene overplaatsing naar de buitenbezittingen of van eene verwijdering uit het Binnenlandsch bestuur met het oog op het groot aantal der adressanten moeilijk sprake kan zijn, de meest geschikte straf geacht moet worden te bestaan in eene terugstelling in ancienniteit voor een niet al te langen termijn;

„Is goedgevonden en verstaan:

„Eerstelijk; Te bepalen, dat al de controleurs en ambtenaren ter beschikking, die aan de onderwerpelijke reclame hebben deel genomen, voor zes maanden in ancienniteit op de van hen bestaande ranglijst zullen worden teruggezet.

„Ten tweede: Enz.

„Afschrift enz.

„Accordeert met voors. Register:

„De Gouvernements Secretaris,
DE GROOT.”

„No. 10. BUITENZORG, den 22sten April 1870.

„Gelet, enz.

„Is goedgevonden en verstaan:

„Eerstelijk: Met wijziging in zoover van het besluit van 8 Februari 1870 no. 17 te bepalen, dat de daarbij bedoelde ambtenaren drie plaatsen op de van hen bestaande ranglijst zullen worden teruggezet, onder aantekening, dat zij op wien ten gevolge van hun laag standpunt op de ranglijst de maatregel niet kan worden toegepast, de werking daarvan zullen ondervinden zoodra door opklimming van anderen daartoe mogelijkheid bestaat.

„Ten tweede: Enz.

„Afschrift, enz.

„Accordeert met voors. Register:

„De Gouvernements Secretaris,
DE GROOT.”

Wij weten thans door deze besluiten, die wel het eerst in het officieele blad hadden behooren te worden gepubliceerd, welke motieven de regeering tegenover de contrôleurs doet gelden.

Gebruik maken van een grondwettig recht wordt gestraft, omdat de contrôleurs sneller bevorderd zouden worden dan voorheen en men in het adres een hoogst verderfelijik voorbeeld voor de inlandsche hoofden ziet.

De logica van deze grieven tegen de controleurs is uiterst vreemd.

Omdat vroeger de bevordering nog zooveel slechter was, mag men thans niet wijzen op het inschuiven van ambtenaren van de Algemeene Secretarie in het kader, aan wie de handen verkeerd staan!

Is de regeering van meening, dat de inlandsche hoofden meer eerbied voor het gezag zullen behouden, wanneer zij zien dat men niet ongestraft in eerbiedige, ja ten deele „onberispelijke” vertoogen zijne grieven of belangen mag uiteenzetten, dan wanneer zij aannemen dat het hooge gezag steeds open oog en oor heeft voor een in betamelijken vorm gedaan verzoek?

Zoo ambtenaren worden ingeschoven, vreemd aan de opgedragene taak, zouden dan de inlandsche hoofden, die dit zoo spoedig weten te onderscheiden, meer eerbied krijgen voor het hooge gezag?

Welke reden bestond om heden zes maanden terugzetting in ancienniteit, veavolgens achteruitzetting van drie plaatsen aan te nemen? Zal juist nu niet de straf voor sommigen zeer onevenredig werken?

Is de geheele maatregel, met het oog op de wet, in eenig opzicht te rechtvaardigen?

Wij zijn van meening dat eene regeering, die goed geënd wil worden, niet moet handelen zooals in dezen geschied is. Het gezag behoudt het meest zijns prestige door allen recht te doen en rechtvaardig te zijn.

18 Mei 1870.

Gister-avond heeft de raad van onderzoek, in zake den eersten luitenant de Rochemont, eene vergadering van 5 tot 9 $\frac{1}{2}$ ure gehouden. De heer d. R. droeg gedurende al dien tijd zijne verdediging voor, die blijkbaar indruk maakte. Die verdediging is, op verlangen, schriftelijk overgelegd, terwijl ook nog een paar getuigen zullen gehoord worden.

Eergister avond begaven zich een 150 tal officieren van de garnizoenen van Rijswijk, Meester Cornelis en Weltevreden, voorafgegaan door de stafmuziek en vergezeld van een 300 tal militairen met fakkels, naar Z. Exc. den legerkommandant, ten einde hem eene serenade te brengen.

Kolonel van Daalen voerde het woord. Hij gaf Z. Exc. te kennen, dat het denkbeeld van deze ovatie, wegens de schitterende onderscheiding, van wege Z. M. den Koning het Indisch leger door het decoreeren van 10 hoofd- en an-

dere officieren te beurt gevallen, van de jongere officieren was uitgegaan. In welsprekende taal dankte hij generaal Kroesen voor de belangstelling in het leger, die ook door zijne medewerking in dezen gebleken was, en verzocht hem de tolk der erkentelijkheid van het Indisch leger bij Z. M. den Koning en Z. Exc. den Gouverneur-Generaal te willen zijn.

De generaal antwoordde, dat de deelneming van de jongere officieren hem verheugde, te meer omdat daaruit bleek dat de indruk algemeen zeer aangenaam was geweest, dat deze onderscheiding in vredetijd en in 't stille garnizoensleven aan wetenschappelijke verdiensten was ten deel gevallen. Gaarne belaste hij zich met het overbrengen van den dank van het Indisch leger aan den Vorst en aan Z. M.'s vertegenwoordiger in deze gewesten.

Nadat het volkslied aangeheven was en zich „Leve de Koning! Leve de opperlandvoogd! Leve het vaderland! Leve het Indisch leger!” had doen hooren, nam de generaal op nieuw het woord en gaf o. a. de hoop te kennen dat deze gebeurtenis de eendracht in het Indisch leger mocht versterken, al had men onlangs in zekere mate den schijn aangenomen, dat men zaden van tweedracht onder de officieren had pogen te strooien.

Herhaaldelijk klonken de volksliederen en andere muziekstukken, te midden van de juichkreten, en deze welgelukte ovatie zal velen in aangename herinnering blijven.

De officieren van het 11e bataillon, welk corps bij de jongste Balische expeditie met een 50 tal Kuingeweren gewapend was en spoedig geheel van die soort achterladers voorzien zal zijn, begaven zich den 14 dezer des namiddags ten 5 ure, vergezeld van de officieren van het 10e bataillon en van de militaire school te Meester Cornelis, alsook van vele officieren van het garnizoen van Weltevreden, naar de woning van den verdienstelijken 2den luitenant Directeur der geweermakerschool te Meester Cornelis, T. W. H. Kuhn, ten einde hem geluk te wenschen met de hem ten deel gevallen onderscheiding om tot ridder van de orde van den Nederlandschen Leeuw te worden benoemd. Zij werden voorafgegaan door de muziek van het 11e bataillon en gevolgd door de meeste onder-officieren en manschappen. Onderscheidene warme toespraken werden gehouden, die van de groote belangstelling en deelneming van allen getuigden in de zoo vereerende onderscheiding, die in Indie nog geen 2den luitenant is ten deel gevallen, maar die rechtmatig en welverdiend is, waar het een zoo verdienstelijk officier, uitvinder van het achterlaadgeweer en den kogel, waarvan ons leger zich ten deele bedient, geldt.

De Directeur van Finantien heeft bekend gemaakt, dat de volgende inschrijving voor den verkoop van gouvernementswissels zal plaats hebben den 7 Juni a. s., tot een bedrag van 1 $\frac{1}{2}$ miljoen gulden.

GRONDGEBIED EN REGTSGEBIED.

In no. 356 van het Indisch Weekblad van het Regt, komt, onder het hoofd „Overtredingszaken”, een vonnis voor van den Raad van Justitie te Soerabaja, waarbij de gezagvoerder ALBERT BETTS van het Engelsche koopvaardijship *Eurydice* van alle rechtsvervolging wordt ontslagen, ter zake van de hem ten laste gelegde overtreding van art. 2, al. 3 der ordonnantie van den 23sten December 1856 (staatsblad no. 84) (1)

1) Deze alinea luidt:

„Geen ballast mag, ook buiten de grenzen der reeden, geworpen worden van boord van eenig schip of eenige plaats binnen of langs de kusten van eenig gewest van Nederlandsch-Indië, in minder dan tien vademten diepte, op verbeente van eene gelijke boete van tien gulden voor elken last waarop het schip gemeten is.”

De gronden waarop dit vonnis berust zijn in substantie: 1o. dat de ligplaats der *Eurydice* niet met voldoende juistheid was bepaald; en.

2o. aannemende dat het schip werkelijk had gelegen, op de plaats door de getuigen aangeduid, dat dan de *Eurydice* zich zoude hebben bevonden buiten het regtsgebied van Nederlandsch-Indië, en alzoo het werpen van ballast op die plaats noch misdrijft noch overtreding daargesteld zoude hebben.

Het is, ook voor den oningewijde in regtszaken, duidelijk dat op deze gronden geen ontslag van rechtsvervolging, maar eene vrijspraak moest volgen. Zeer teregt toch wordt in eene der overwegingen van het vonnis opgemerkt, dat het werpen van ballast in minder dan tien vademen water in het algemeen niet is verboden, doch daarbij als uitdrukkelijke voorwaarde is gesteld, dat het schip waaruit, of de plaats van waar ballast geworpen wordt, gelegen zij binnen of langs de kusten van eenig gewest in Nederlandsch-Indië. Toen dus de regter besliste dat de opgaven welke de juiste ligplaats van het schip moesten bepalen, geen vertrouwen verdienden, en er alzoo gebrek aan bewijs bestond dat het schip zich op eene verboden plaats bevond toen de ballast over boord geworpen werd, konde daarop niet anders dan vrijspraak volgen.

De Raad van Justitie te Soerabaja echter, niet te vreden met dit gebrek aan bewijs, onderzocht of in het onderstelde, doch door hem zelven reeds ontkende geval, dat de ligplaats juist ware bepaald geweest, die ligplaats binnen ons regtsgebied zoude zijn gevallen. Hij kwam daarbij tot de conclusie dat dit het geval niet was; en regt sprekende op de onderstelling en met loslating van het vastgestelde, ontsloeg hij den beklagde van alle rechtsvervolging.

In hooger beroep is die fout hersteld: op den 23sten November 1869 is de beklagde ALBERT BETTS door het Hoog-Geregtshof van Ned-Indië vrijgesproken van de hem ten laste gelegde overtreding.

De beschouwingen van den Raad van Justitie over de vraag of in een ondersteld geval de gezagvoerder van de *Eurydice* schuldig of onschuldig zoude geweest zijn, waren dus geheel overbodig: nu het vonnis in het Weekblad van het Regt is opgenomen kunnen zij in den vervolge kwaad stichten. Het Weekblad toch is een tijdschrift, hetwelk als vraagbaak dient, en waarin men antecedenten zoekt: als zoodanig zal men welligt later zich op dat vonnis beroepen, en daaruit als bewezen aannemen, dat elk schip, benoorden de zoogenaamde zeebank van het Westgat van Soerabaja liggende, buiten ons regtsgebied is. Als wetenschappelijk betoog kunnen de overwegingen van het vonnis hare waarde hebben, doch wij gelooven dat zij in dit vonnis niet op hare plaats zijn.

Inderdaad schijnt ons de conclusie waartoe de Raad van Justitie kwam zeer betwistbaar toe, en meenen wij dat de gezagvoerder van de *Eurydice*, ware de ligplaats behoorlijk overeenkomstig de opgave geconstateerd, tot de tegen hem geëischte straf veroordeeld had moeten worden; of, met andere woorden, dat de opgegeven ankerplaats binnen het Ned.-Indisch regtsgebied lag.

De Raad vangt zijne overwegingen aan met te herinneren dat volgens de meest geachte schrijvers over Zee- en Volkenregt tot de zoogenaamde „mer territoriale” behooren: 1o. havens en reeden; 2o. golven en baaien; 3o. straten en binnenzeeën en 4o. de zee die de kusten omspoelt tot op zekeren afstand: en stelt verder dat het is buiten contest, dat de ankerplaats der *Eurydice* niet is geweest in een van de sub no. 1, 2 en 3 opgegeven natuur (sic), zoodat alleen de vraag overblijft of die ankerplaats, hoewel in zee, geacht kan worden te zijn geweest binnen de grenzen der „mer territoriale”, bedoeld sub no. 4.

De Raad beantwoordt die vraag ontkennend, omdat nog steeds de grens van het rechtsgebied algemeen wordt aangenomen te zijn gelegen op drie Engelse mijlen van af het punt waar het strand ophoudt en de zee bevaarbaar wordt; (2) welke afstand zijn oorsprong heeft in de dragt van grof geschut, destijds op ongeveer drie Engelse mijlen gesteld.

De twee hoofdmomenten van het betoog zijn dus:

1o. dat het schip niet lag in een der sub No. 1, 2 en 3 opgegeven wateren; en

2o. dat het niet lag binnen „la plus forte portée de canon”, in den zin die daaraan door de schrijvers over zee-volkenrecht wordt gehecht.

Wij zullen trachten aan te toonen waarom deze beschouwingen ons voorkomen onjuist te zijn.

De Raad, heeft onzes inziens over het hoofd gezien dat het Westgat van Soerabaya behoort tot het grondgebied van den staat: de drie mijlen afstand tot waar het rechtsgebied zich uitstrekt moeten dus niet gemeten worden van den *vasten wal* of van het punt, „où il y a véritablement mer navigable”, doch van de lijn welke de oostelijke en westelijke kapen van den ingang van het Westgat vereenigt; de *Enrydice* lag, volgens de opgaven, op slechts 1 1/2 Eng. mijl van die lijn, en alzoo binnen de Ned. Indische „mer territoriale.”

Om te bewijzen dat inderdaad het Westgat van Soerabaya behoort tot het Ned.-Ind. grondgebied, is het voldoende aan te toonen dat het de eigendom van den Staat is, en dat deze er regtsmagt over uitoefent; wanneer wij nu nagaan wat door Ortolan betreffende eigendom (propriété) en regtsmagt (empire) wordt gezegd (deel I, 112), dan zal de juistheid ^{der} stelling duidelijk in het oog vallen; wij vinden daar het volgende:

„La propriété, c'est à dire le droit le plus étendu le plus absolu que l'homme puisse avoir sur une chose; le droit qui fait la chose sienne qui la confond comme ainsi dire avec lui; en un mot, qui la lui rend propre: et qui pour résultat, lui donne la faculté d'en user, d'en percevoir les fruits, d'en retirer tous les profits quelconques et d'en disposer à son gré à l'exclusion de tous.”

terwijl iets verder ten aanzien van de regtsmagt gezegd wordt;

„L'empire, c'est à dire une sorte de souveraineté, une domination, une suprématie, qui donnerait au peuple qui en jouirait la faculté d'exercer à l'encontre des autres navigateurs, comme sur un espace soumis à son gouvernement, des droits de règlement, de péage, de police, d'inspection, de visite, d'arrestation, de saisie et de juridiction.”

Beide deze voorwaarden van eigendom en van regtsmagt zijn ten aanzien van het Westgat van Soerabaja aanwezig. 3)

Onder welke der vier verschillende afdelingen door den Raad van Justitie genoemd, moet dit vaarwater gerang-

(2) Eene der overwegingen van het vonnis, ter versterking aangevoerd van de meening, dat het rechtsgebied zich tot drie mijlen a stand van de kust uitstrekt; luidt aldus;

„Overwegende, dat klaarblijkelijk de Ned.-Ind. wetgever dezelfde meening is toegedaan daar hij in staatsbad 1849 no. 3, ten eerste heeft bepaald dat de daar bedoelde schepen en vaartuigen, opium aan boord hebbende, niet zullen mogen ankeren binnen den afstand van drie Engelse Zeemijlen van den wal van Java en Madura of van eenige daaronder behoorende Eilanden;”

Wij meenen dat dit voorbeeld niets bewijst: hier toch is sprake van drie mijlen van den wal; en niet van drie mijlen van het punt waar de zee bevaarbaar wordt. De beteekenis van den afstand is dus in de twee gevallen verschillend.

3) Gemakshalve spreken wij alleen van het Westgat van Soerabaja het is duidelijk dat het betoog ook op het geheele vaarwater tusschen Java en Madura van toepassing is.

schikt worden? Wij zijn van oordeel dat men het kan brengen onder „golven en baaijen” of onder „straten, zee-ëngten en binnenzeeën.”

Nadat Ortolan het regt op het bezit van havens en reeden heeft aangetoond, laat hij (deel I, 145) volgen dat op denzelfden voet beschouwd moeten worden de golven en baaijen enz., welker ingang door de natuur zelve, hetzij door eilanden, hetzij door banken of rotsen wordt beschermd. Ofschoon nu welligt de geografische benaming van golf of baai, aan het Westgat gegeven, niet volkomen juist zoude zijn, voldoet dit vaarwater toch aan de door Ortolan opgegeven definitie: de ingang van het Westgat (zoowel als die van het Oostgat) wordt door eene bank natuurlijk verdedigd, en zijn dus de argumenten welke den eigendom van golven en baaijen bewijzen, op dit vaarwater evenzeer van toepassing en kan daarvan gezegd worden:

„que ces golfes ou ces baies sont en la puissance de l'état maître du territoire qui les enserre. Cet état en a la possession; tous les raisonnemens que nous avons faits à l'égard des rades et des ports peuvent se répéter ici.”

Doch zelfs al wilde men de juistheid der rangschikking onder de rubriek golven en baaijen niet toegeven; dan nog zoude het eigendomsregt van den Nederlandschen staat onbetwistbaar zijn.

Men zoude dien waterweg dan den naam van „Straat” moeten geven; men onderscheidt de straten in de zoodanige welke eene verbinding daargestellen tusschen twee zeeën, en welker vrij gebruik alzoo de geheele wereld belang heeft, en die met welke zulks niet het geval is: onder de laatste behoort het vaarwater tusschen Java en Madura.

Worden de toegagen tot dat vaarwater afgesloten dan levert het gemis van dien zeeweg geenerlei beletsel op voor het onderling verkeer der volken. Het mag overbodig geacht worden, dienaangaande in het breede uit te wijden; wij kunnen volstaan met nogmaals naar het voortreffelijke werk van Ortolan (deel I, 152) te verwijzen, waar aangegevoend wordt dat o. a. de eigendom van het Kanaal van St. George door niemand aan de Engelsen wordt betwist, ofschoon dit veel uitgestrekter is dan de vaarwaters naar Soerabaja: hetgeen voor het eene waar is, kan dus voor het andere niet ontkend worden.

Indien de zienswijze van den Raad van Justitie te Soerabaja juist en dus de onze onjuist was, dan zoude dit regt van eigendom niet kunnen worden erkend; wat meer is, zijne uitspraak zoude tot de schromelijkste gevolgen kunnen leiden.

Trekt men toch op de kaart op een afstand van drie Eng. mijlen, eene lijn evenwijdig aan de kust of aan de lijn van 6 voet diepte (waar de Raad den aanvang der „mer navigable” neemt) dan zal men zien dat het terrein waar (volgens 's Raads vonnis) ballast mag worden geworpen, valt in het eene geval tot bij de 4de — in het andere tot bij de 2de ton; en alzoo zoude men strafeloos, met erkend opzet om het Zeegat voor de scheepvaart onbruikbaar te maken, tot aan die grenzen ballast mogen uitwerpen.

Wij vertrouwen dat deze zienswijze van den Raad slechts weinig bijval zal vinden; en dat men zal toegeven dat de door ons aangegeven grenslijn, n. l. de lijn getrokken van kaap tot kaap de juiste is, die het terrein bepaalt waarvan de Nederlandsche staat den eigendom heeft, en van waar dus ook zijne regtsmagt door „la plus forte portée de canon” wordt bepaald.

Drie mijlen buiten deze lijn welke ons grondgebied (territoire) begrenst, strekt zich volgens het aangenomen zee- en volkenrecht alzoo onze „mer territoriale” uit, waarover wij alleen regtsmagt, zonder eigendom, bezitten. Zie hier wat ter adstructie van dit gevoelen door Ortolan (deel I 157) wordt gezegd;

„Si la nation propriétaire des côtes voisines est maîtresse, hors les cas de relâche forcée, d'interdire l'abord de son territoire (wij vestigen vooral op de laatste uitdrukking bijzonder de aandacht, omdat wij meenen op afdoende wijze te hebben aangetoond dat het geheele Zeegat waarvan sprake is tot ons „territoire" behoort) elle ne peut prétendre empêcher qu'on navigue en vue de ce territoire; elle ne peut prétendre déclarer la fermeture de la mer territoriale comme elle déclarerait la fermeture d'un de ses ports; ni imposer de tribut ou péage aux navires qui y passent, comme s'ils passaient dans une eau qui lui appartient; à moins de travaux ou de secours particuliers, dont les localités exigeraient l'établissement et l'entretien, dans l'intérêt de la navigation générale, et auxquels ce péage servirait de légitime indemnité. Agir contre ces règles, ce serait vouloir s'opposer à la destination essentielle de la mer, ou vouloir en tirer un profit qui n'est dû à personne. La nation en elle-même les moyens de fait ce ne serait pas un droit pour elle. L'obstacle moral, l'obstacle de raison universelle est toujours là. Ainsi le droit qui existe sur la mer territoriale n'est pas un droit de propriété; on ne peut pas dire que l'état propriétaire des côtes soit propriétaire de cette mer.

Le pouvoir particulier qui lui est reconnu sur cet espace dérive du soin de sa propre sûreté, de sa propre défense, droit essentiel pour tous les êtres individuels ou collectifs légitimement organisés. Ce n'est pas seulement la défense générale du pays et de ses intérêts publics contre toutes les attaques dont il pourrait être l'objet; c'est aussi la défense de ses nationaux, de ses habitants, de toute personne, même étrangère, qui réside, dans leur sûreté, dans leur propriété, dans leurs intérêts individuels, contre les délits de toute sorte qui pourraient y porter atteinte. Chargé de cette défense publique et particulière, sur tout cet espace, l'Etat a le droit de faire les réglemens, les lois nécessaires à ce but, et d'employer la force publique pour les y faire exécuter. Ainsi les lois de police et de sûreté y sont obligatoires. En un mot, l'Etat a sur cet espace non la propriété, mais un droit d'empire; un pouvoir de législation, de surveillance et de juridiction internationale."

Resumerende blijkt dus hieruit dat „le droit d'empire" wordt toegekend als middel om „le droit de propriété" niet al wat daar toe behoort te kunnen handhaven. Zoodra dus erkend wordt, hetgeen wij voor onbetwistbaar houden, dat de zeegaten van welke sprake is, tot het grondgebied behooren, en dus eigendom zijn van den staat, dan strekt zich het rechtsgebied uit tot drie mijlen daar buiten; en zoude dus, als men mogt aannemen dat de kruispeelingen, welke de ligplaats van de *Nurydice* aangaven, vertrouwen verdienden, dat schip binnen het rechtsgebied van Nederlandsch-Indië hebben gelegen.

Reeds in den aanvang zijner overwegingen heeft de Raad v. Justitie zich vergist met de benaming van „mer territoriale" op de vier aangegeven rubrieken toe te passen en daardoor het onderscheid uit het oog verloren tusschen „territoire" en „mer territoriale". Ortolan verdeelt (deel I, 139 en v. v.) de besproken gedeelten der zee in die vier hoofd-afdeelingen, om aan te toonen welke wateren voor eigendom en rechtsgebied te gelijk — en welke alleen voor het laatste vatbaar zijn: na dit aangetoond te hebben geeft hij aan (id. 152, v. v.) wat door „mer territoriale" moet worden verstaan: de grens van deze is de denkbeeldige lijn door Pinheiro-Ferreira „ligne de respect" genaamd, „en de dans de laquelle l'étranger, même dans l'absence de toute force, doit se conduire comme s'il se trouvait sur le territoire du pays, et ne rien entreprendre de ce que le gouvernement de ce pays, aurait droit d'empêcher comme portant atteinte à la propriété ou à la sûreté de sa nation.

Tout l'espace de mer compris entre cette ligne et la côte porte le nom de „mer territoriale".

Wanneer men dus aan de letterlijke beteekenis van het woord „côte" blijft hechten is dit niets anders dan woordspil; na het in Ortolan's werk voorafgegane betoog is het duidelijk dat hier aan niets anders gedacht kan worden, dan aan eene internationale overeenkomst, krachtens welke de regtsmagt zich uitstrekt tot drie mijlen buiten het domein van eenig land: de strook der zee, tusschen de grens van het grondgebied en de „ligne de respect" is dierhalve de „mer territoriale;" waarop het regt is toegekend om maatregelen te nemen tegen de schending van het in eigendom bezeten grondgebied.

Wij vertrouwen met het bovenstaande, onze stelling voldoende bewezen te hebben.

BATAVIA, 1 Mei 1870.

ANONIJMUS.

(Ind. W. v. h. R.)

HOOG-GEREGTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË.

EERSTE KAMER.

Zitting van den 17den Februarij 1870.

Voorzitter Mr. W. Rappard.

BRAND. — FORCE MAJEURE. — BEWIJS. — BESLISSING OMTRENT FORCE MAJEURE. — UITLEVERING VAN EEN GROOTER AANTAL PIKOLS DAN VOLGENS FACTUUR TEN VERVOER GEGEVEN WAREN. — TRANSPORTLOON.

Kan, ofschoon de regering als contractant voor den overvoer van producten zich de beslissing heeft voorbehouden of in voorkomende gevallen het verlies der over te voeren goederen aan force majeure is toe te schrijven, de mede contractant in rechten alsnog beroep doen op het werkelijk bestaan van force majeure?

Is de transportaannemer bevoegd tot het vorderen van transportloon over het door hem ter bestemmings-plaatse uitgeleverd aantal pikols koffij, wanneer dit grooter is dan het in de facturen vermelde getal, en bij de overeenkomst bepaald is dat een bepaalde som voldaan zal worden voor elken pikol koffij, die overgevoerd en uitgeleverd wordt? JA.

Krijgsman, eischer, adv. en prok. Mr. J. E. Henny
contra.

de Regeering van Nederlandsch-Indië als vertegenwoordigende den Lande, gedaagde.

Batavia, Zooals bekend is, zijn in de Europeesche wijk ter hoofdplaats Djokdjokarta, als een gevolg van de geringe uitgestrektheid van het beschikbaar terrein en het gaande weg toenemen der Europeesche bevolking, de woningen zeer dicht op elkander gebouwd, wat bij brand en andere onheilen vaak tot ernstige gevolgen aanleiding kan geven, gelijk onder anderen gebleken is bij gelegenheid der aardbeving in Junij van het jaar 1867,

Tot wegneming dezer bezwaren is de Regering te rade geworden; met Z. H. den Sultan van Djokdjokarta in in overleg te treden omtrent den afstand van een terrein, behoorende tot de kampongs Bintaran, Kesoemojoedan en Pamotan, aan den weg van Sentolo naar Pioengan, ter genoemde hoofdplaats, om te dienen als emplacement voor eene nieuwe Europeesche wijk.

Die onderhandelingen zijn met een gunstigen uitslag bekroond geworden; en is die tegevolge de resident van Djokdjokarta dezer dagen van regeringswege gemagtigd, om bedoeld terrein van Z. H. den Sultan over te nemen, tegen betaling van schadeloosstelling aan de regtebenden.

Bantam. — Hoewel de weersgesteldheid gedurende April jl. niet zeer gunstig was, kon de gezondheidstoestand in die maand over het algemeen bevredigend genoemd worden.

In het district Tjikandi, afdeeling Serang, werden 4 inlanders door cholera aangetast, die echter allen herstelden. Ook de 5 gevallen van buikziekte, die zich in eene dessa der afdeeling Anjer voordeden, liepen allen gelukkig af.

De in het district Tjibiling (afdeeling Tjiringin) slechts gedurende korten tijd geheerscht hebbende was geheel verlopen.

De onder ultimo Maart jl. aanwezige 10 poklijders herstelden sedert allen, terwijl zich verder geen nieuwe ziektegevallen voordeden.

De geïsoleerde gevallen van pokken in de afdeeling Lebak waren van geen verontrustende aard.

Krawang. — Gedurende de maand April jl. bleef de pokziekte in

dit gewest, hoewel minderende, nog steeds heerschen. Van de 315 gedurende gemeld tijdsverloop verpleegde personen, herstelden 170, overleden 22, en bleven op ultimo April, nog 123 lijdens onder behandeling.

Daar zich geene andere ziekten voordeden, kon de gezondheidstoestand overigens tamelijk bevredigend genoemd worden.

Preanger-Regentschappen. — Door hevige windvlagen werden den 1sten dezer, nabij de kampong Sangkan (distrikt Timbanganten, regentschap Bandung) 14 huizen en 2 padischaren, zoomede een aantal boomen en bamboestoelen omvergeworpen.

Menschenlevens waren bij dit ongeval niet te betreuren.

Volgens berigten, dd. 6 dezer, vertoonde zich in het distrikt Tandjong-Sari regentschap Soemelang, het miltvuur onder de buffels, waarvan bereids een 12 tal is bezweken.

Van bestuurswege werden tijdig de door den betrokken veearts voorgeschreven medicijnen naar dat distrikt gezonden.

Volgens bericht van den resident van dit gewest, dd. 9 dezer, was de koffij-aanplant van het jaar 1869 in den in het distrikt Tjipoetri (regentschap Tjandjoer) gelegen tuin Tjilotto door hevige windvlagen zeer beschadigd.

Behalve 1335 dadapboomen, gingen nog 6190 koffij-boompjes verloren.

Rembang. — In dit gewest werden van 10 tot en met 20 Maart jl. verpleegd 212 poklijders, waarvan 109 herstelden en 21 overleden, en op laatstgemelden datum nog 82 lijdens onder behandeling bleven.

Malura. — De gezondheidstoestand was in dit gewest gedurende de maand April jl. zeer bevredigend.

Behalve het gering aantal koortsgevallen, die zich even als in vorige jaren bij de kentering der moussons, ook nu voordeden, werden geene andere ziekten opgemerkt.

Bagelen. — In dit gewest nam de pokziekte gedurende de maand April jl. eenigzins af.

Van de 5943 gedurende gemeld tijdsbestek verpleegde lijdens, herstelden er 2984, terwijl 283 overleden.

Onder de gevangenen en de tot dwangarbeid veroordeelden en over het algemeen waar van bestuurswege toezigt kon gehouden worden, waren de ziektegevallen hoogst zeldzaam.

Djakdjakarta. — De pokziekte, die zich in de maanden Februarij en Maart jl. op nieuw in de verschillende regentschappen en vooral in het regentschap Sleeman vertoonde, bleef gedurende April alléén in laatstgenoemde landstreek heerschen, doch in veel minderen graad.

In die maand werden aldaar verpleegd 643 poklijders, waarvan 605 herstelden en 5 overleden, zoodat zich op ultimo van die maand nog slechts 33 lijdens onder behandeling bevonden.

Madioen. — In de maand April jl. was de gezondheidstoestand in deze residentie vrij goed.

Hoewel geene sporadische gevallen van natuurlijke pokken zich meer vertoonden, werd steeds voortgegaan met revaccineren.

Kediri. — Gedurende de maand April jl. deden zich in dit gewest nog enkele gevallen van pokziekte voor, en werden aan het zuidstrand ook nog eenige koortslidens aangetroffen.

Overigens was de gezondheidstoestand tamelijk bevredigend.

(Juv. Court).

Restant- en mutaliestaat van Tin op het eiland Banka, over het 1ste kwartaal 1870.

NAMEN DER DISTRIKTEN.	Restant op ultimo Decemb. 1869.	GEDURENDE HET 1STE KWARTAAL 1870.		Restant op ultimo Maart 1870.
		Bijgekomen.	Afgescheept naar Java.	
Muntok	103 40	—	—	103 40
Djeboes	5281 11	193 42	—	5474 53
Blinjoe	12302 20	1204 11	—	13506 31
Soengai-Liat	6953 17	123 07	—	7076 24
Merawang	9211 82	21 97	—	9233 79
Pangkal-Pinang	10953 34	245 33	—	11198 67
Soengai-Slan	8873 10	203 04	—	9076 14
Koba	835 61	—	—	835 61
Toboali	3527 76	438 02	—	3965 78
	5804 51	2428 96	—	60470 47

Soerakarta. — In den avond van 7 April jl., omstreeks negen uur, werden door hevige windvlagen, vergezeld van zware regens, 202 inlandsche woningen in Solo omvergeworpen.

Andere ongelukken hadden daarbij niet plaats.

Palembang. (April). — De weersgesteldheid kenmerkte zich door buitengewone warmte, nu en dan afwisselend door wind- en regenbuijen. Ter hoofdplaats Palembang telde men gedurende genoemde maand slechts 10 pokkenlijders, waarvan op ultimo dier maand 6 hersteld en de overigen nog onder behandeling waren.

In de onderafdeeling Redjang (Lebing-Tinggi) werden gedurende Februarij en Maart jl. door de pokziekte aangetast 28 personen, waarvan 9 overleden en 10 herstelden.

De vaccinatie en revaccinatie leverden hier goede resultaten op. Van de 12 gevallen van pokziekte, die in de Lematang-Oeloe voorkwamen, was slechts één geval doodlijk, terwijl 4 lijdens herstelden.

Ook in de Lematang-Iilir was die ziekte aan het afnemen.

Van de 87 aangetast bezweken er 26, en herstelden 36.

In de afdeeling Ogan-Iilir en Blida werden 503 poklijders aangetroffen: hiervan overleden 109 en herstelden 28.

Aan de vaccinatie en revaccinatie werd ook in deze afdeelingen de meest mogelijke uitbreiding gegeven.

In de Pasumah-landen liet de gezondheidstoestand meer te wenschen over; voortdurend deden zich aldaar, hoewel minder dan vroeger, gevallen van buikziekte en koorts voor.

De berigten, omtrent den stand van het rijstgewas, luiden over het algemeen gunstig. In sommige afdeelingen was de oogst bijna afgevoerd; in andere afdeelingen was men daarmede druk bezig, of werd er reeds een begin mede gemaakt.

Slechts in de marga's Goemaij, Oeloe-Smidang en Tiga-Boea-Poeloe, in de Lematang-Oeloe was de oogst van de lalangs en in de marga's Lintang-kaban en kiri en Tandjong-Agon (Ampat-Lawang de oogst van de sawah's grootendeels mislukt.

Daar echter in eerstgenoemde marga's de aanplantingen van tweede gewassen zeer uitgebreid werden, en ook de reeds beplante nieuwe rijstelden gunstig stonden, bestond aldaar geen vrees voor gebrek aan voedingsmiddelen; terwijl in de Ampat-Lawang, waar de bevolking zich hoofdzakelijk op de koffij- en gambir-teelt toelegt, — de mislukking van den padiogst daardoor minder gevoeld werd.

Met den koffijpluk werd in de onderafdeeling Redjang overal een begin gemaakt.

De op verschillende hooglanden in dit gewest uitgeplante kinastekjes, ontwikkelden zich, over het algemeen, zeer goed.

Te Moeara-Bliti, in de Moesi-Oeloe, was de handel zeer levendig door de groote hoeveelheden tabak, die van de Sindang-Marga's en de Redjang werden aangebragt; de prijs van dat produkt was ± f 35 den pikol.

Aan inkomende en uitgaande regten werd te Moeara-Kompch, gedurende Maart jl., geheven f 2035.26; en ter hoofdplaats Palembang, gedurende April, f 6734.83.

De in- en uitvoer vertegenwoordigden eene waarde van f 169,957.79 en f 164,932.05.

Het zoutdebiet beliep 92 kojangs en 3¹/₂ pikol, bedragende eene waarde van f 16,225.96.

De prijzen der rijst bedroegen per pikol:

ter hoofdplaats Palembang, en de onder-afd.	1ste soort.	2de soort.	3de soort.
Kikim	f 6.—	f 5.—	f 3.50;
» » Ampat-Lawang	» 12.50	» 11.—	» 9.50;
» » Moesi-Oeloe,	» 6.50	» 4.50	» 3.50;
» » Redjang en Leborg,	» 11.50	» 10.10	» 8.50;
» » Kommering-Ogan, Oeloe en Enim	» 4.30	» 3.50	» 2.50;
» » Lematang-Oeloe,	» 6.—	» 5.50	» 5.25;
» » Lematang-Iilir,	» 5.—	» 4.50	» 4.—;
te Bandar,	» 6.—	» 5.75	» 5.50;
in de onder-afd. Moesi-Iilir,	» 5.40	» 4.60	» 3.95;
» » Ogan-Iilir en Blidau,	» 5.25	» 4.—	» —;
» » Kommering-Iilir,	» 6.25	» 4.25	» —;
» » Iilir en Banjoecasin,	» —	» 4.—	» —;

Zuider- en Ooster-afdeeling van Borneo. — Omtrent het afbranden van het artilleriemagazijn binnen het fort Tatas te Bandjermasin in den nacht van 29 op 30 April jl., waarvan melding werd gemaakt in ons nummer van den 10den dezer, kan nog het volgende worden medegedeeld.

Men werd den brand eerst 's avonds ten half elf ure gewaar, toen de vlammen reeds zulk een omvang hadden erlangd, dat zij zich bijna boven het dak verhieven; eene omstandigheid die aannemen doet, dat de brand binnen het gebouw is ontstaan.

Daar het magazijn geheel uit hout was zamengesteld en vele brandbare stoffen als teer, lijnolie, terpentijn, enz. bevatte, mocht men er ondanks de grootste krachtsinspanning niet vóór half twee uur inslag den brand meester te worden.

Aan de ijverige pogingen* zoowel van het bestuur, het ter plaatse aanwezige garnizoen, de bemanning der ter reede Bandjermasin liggende oorlogschepen en het personeel der brandspuiten, als van de europesche ingezetenen en de chinesche en inlandsche bevolking, is het te

danken, dat de brand zich niet verder heeft uitgestrekt, en dat o. a. het buskruid-magazijn is gespaard gebleven.

In dit slechts 24 ellen van het artillerie-magazijn verwijderd gebouw werden behalve een aantal gevulde granaten en ernstvuurwerken nog c. e. 12000 Ned. ponden buskruid bewaard.

Naar de oorzaak van het onheil, waarbij eene schade van c. e. f 30.000 is geleden, wordt een onderzoek ingesteld.

BERIGT van de verschillende volksziekten, die in *Nederlandsch-Indië* hebben geheerscht gedurende de maand Maart 1870.

JAVA en MADURA.

Residentie Bantam.

In het distrikt Tjibilioeng (afdeeling Tjiringing) heerschten bij voortdoring natuurlijke pokken, 66 personen werden door die ziekte aangetast, 11 overleden er aan en 10 bleven nog onder behandeling.

Residentie Batavia.

23 gevallen dier ziekte kwamen in de stad en voorsteden dezer residentie voor. 3 personen overleden en 7 bleven nog onder behandeling.

Residentie Krawang.

In de distrikten Wanajasa, Siudangkasi, Adiarsa, Tjierang, Tjilamaaja, Pamanoean en Tegalwaroe waren op den eersten dezer maand 165 pokkenlijders in behandeling, en werden in den loop der maand nog 191 personen aangetast, van welk gezamenlijk aantal 32 bezweken, 158 herstelden en 166 onder behandeling bleven.

Residentie Praanger-Regentschappen.

Ook in de distrikten Tjipoetri, Tjikalong, Pesser, Maleber, Djampang-wetan, Djampang-Koeleng, Djampang-Tenga, Tjidammar, Tjijeroek, Plaboean en Bajabang (afdeeling Tjandjoer) bleven de natuurlijke pokken voortheerschen. Van de 235 personen, die er in deze maand door werden aangetast, stierven er 32 en bleven 48 onder behandeling.

Residentie Cheribon.

In alle distrikten der afdeeling Indramajoe bleef die ziekte voortwede. Met 1010 personen, waarvan 170 bezweken en 390 onder behandeling bleven, werd het aantal lijders vermeerderd.

Residentie Samarang.

Van 1 tot en met 20 Maart deden zich ter hoofdplaats 195 koortsgevallen voor, waarvan 34 doodlijk afliepen en 33 onder behandeling bleven.

Residentie Japara.

Ook in deze residentie heerschten voortdurend koorts. In de afdeeling Japara werden 590 daaraan lijdende personen behandeld, waarvan 6 bezweken en 193 nog lijdende waren. In het distrikt Mantoeop (afdeeling Djawann) kwamen 10 gevallen voor, die allen onder behandeling bleven.

Natuurlijke pokken heerschten nog in alle distrikten der afdeeling Japara, doch steeds afnemende. Op primo Maart waren nog 30 lijders in behandeling, welk aantal in den loop dezer maand met 32 werd vermeerderd.

Hiervan stierven 12, en bleven 22 in behandeling.

Residentie Soerabaja.

Ook in deze residentie kwamen natuurlijke pokken voor; 21 personen werden er door aangetast, waarvan 5 het slagtoffer werden, en een gelijk aantal onder behandeling bleef.

Residentie Pasoeroean.

In deze residentie bleven de pokken almede voortheerschen. In de afdeeling Malang waren op 1 Maart 139 lijders onder behandeling, welk aantal met 117 werd vermeerderd; 26 stierven en 115 bleven nog onder behandeling.

In de afdeeling Pasoeroean (distrikten Kotta, Wonorejo en Wimonan) kwamen 2 gevallen dier ziekte voor en bleven nog onder behandeling; evenzoo in de afdeeling Bangil, alwaar 2 personen door die ziekte werden aangetast, waarvan één onder behandeling bleef.

Residentie Soerakarta.

Op het gebied van den Soesoehonan werd het aantal pokkenlijders met 37, en op het gebied van Mangkoenegro met 31 vermeerderd. Daarvan stierven 41 op het gebied van den Soesoehonan, en bleven onder behandeling 36, terwijl men op het gebied van Mangkoenegro geen enkel geval met doodlijken afloop te betreuren had, en 96 lijders onder behandeling bleven.

Residentie Kediri.

In de distrikten Kotta, Modjorotto, Soekoredjo en Papar (afdeeling Kediri), Toelongs-Agong (afdeeling Ngrowo) Gadean en Leukong (afdeeling Berbek) waren op 21 Februarij 126 pokkenlijders onder behandeling. Van af dien datum tot en met 10 Maart deden zich nog 76 gevallen dier ziekte voor, waarvan 20 lijders bezweken, en 54 onder behandeling bleven.

(Java Courant.)

Samarang, 9 Mei. Boegineezen. Men verzekert ons, dat de weggeloopte Boegineesche soldaten, van wie wij Zaterdag melding maakten, geen enkele uitgezonderd, thans in de kaserne zijn teruggekeerd. De Bataillons-Kommandant en de Kommandant hunner compagnie hadden, zegt men, zich begeven naar de plaats waar zij zich ophielden om hen over te halen terug te keeren, hetgeen de Boegineezen bleven weigeren totdat de Kapitein, die vroeger de compagnie kommandeerde, zich derwaarts begaf. Hij werd met gejuich ontvangen en op zijne verzekering dat de zaak zou onderzocht worden, volgden allen hem vrijwillig. — (Locomotief.)

Samarang, 13 Mei. *De Insulinde* wenschte te weten, waarom de oude duiten hier nog circuleeren, om daardoor te bepalen, welke middelen zouden moeten worden aangewend, om dat vuil officieel niet gangbaar geld aan de circulatie te onttrekken. Het eenige middel zou zijn al die duiten tegen 120 ct. den gulden op te koopen en te vernietigen en aan het opkopen en vernietigen te blijven van die, welke nog steeds in den vreesde worden aangemaakt en ingevoerd niettegenstaande de verbodsbepalingen daartegen. De duit is thans op Midden-Java een zeer gewilde handelswaar die overal langs den weg wordt te koop aangeboden, die gebezigd wordt tot ruiling tegen andere goederen en als ruilmiddel zóó gewild is dat niemand er eenig bezwaar in maakt, om zich voor bewezen diensten en verrichte werkzaamheden daarmee te laten betalen, wat uit den aard der zaak geheel facultatief is.

Toen de duiten als munt werden ingetrokken, waren ze ook hier doch slechts voor korten tijd ongangbaar. De voorliefde der ingezetenen van Solo en Djocja voor de oude munt, — speciaal gebaseerd op de omstandigheid dat het verschil van hetgeen men op de passer voor $\frac{1}{120}$ of voor $\frac{1}{100}$ voor één gulden koopt onmerkbaar is, — deed zonder aarzelen de karrevoerders langs den grooten weg tusschen de Vorstenlanden en Samarang de duiten tot hunne vroegere waarde in ontvangst nemen, terwijl ze hier en in de nabij gelegene residentien tegen een zeer aanmerkelijk rabat te verkrijgen waren. Alle aanwezige duiten stroomden dan ook naar den postweg en werden daar gretig ingewisseld. Eerst werden de terugkeerende duiten alleen op Tjandje, later op Petjarongan algemeen ontvangen, men had hoe langer hoe minder moeite om duiten in plaats van centen uit te even, en zeer spoedig werd de oude munt hier weder algemeen aangeboden en aangenomen. Opmerkelijk is het alleen, dat de *gobang* hier in waarde met de duit wordt gelijkgesteld, terwijl die in de binnenlanden tegen het dubbelde wordt berekend. In den tegenwoordigen stand van zaken betrekkelijk de oude duiten heeft, dunkt ons, de Regeering er zich niet mede te bemoeien, aangezien een ieder die oude duiten ontvangt het zich zelf zeer goed bewust is, zulks op eigen risico te doen. Schijnt het der Regeering wenschelijk toe, het dagelijksch gebruik der oude duiten met der tijd te snuiken, zij viere de teugels aan haar koopmansgeest, zij profiteere van de goede gelegenheid, late weder een tamelijk groote hoeveelheid oude duiten aanmaken en verkoope te successievelijk, op vendutie te Samarang, Solo en Djocja. Bijzonder zedelijk is dat niet, meer zeer passend bij opiumhandel.

— *Dilettanten en artistes.* Sedert eenige maanden bestaat te Samarang onder leiding van den Heer Valk een „Turnverein.“ Gisteren avond hield deze vereeniging een oefening. Verschillende ingezetenen hadden het genoegen die bij te wonen, en ook de leden van de Wielandstroep, de mannelijke wel te verstaan, waren op één na tegenwoordig. Men had gehoopt, dat de „artistes“ de goedheid zouden hebben om den „dilettanten“ een lesje te geven, doch zij waren te afgemat door degehouden repetitiën om zich niet tot aan het einde met de rol van toeschouwers te vergenoegen. Indien hunne voorstelling heden avond de eischen, niet der kunstmakerij, maar der wetenschappelijke, degelijke gymnastie naar evenredigheid even zeer bevredigt, als het werken o. a. van den Directeur van den Samarangschen turnverein, dan zal het publiek ditmaal zeker algemeen voldaan de tent verlaten. Wij hopen dat gaarne voor hen, en nog meer wenschen wij, dat de jeugdige Samarangsche vereeniging blijvend die belangstelling en ondersteuning vinde, die tot volkomen bereiking van het voortreffelijke doel niet gemist kunnen worden.

(Locomotief.)

Samarang, 14 Mei. Aan eene Brochure dezer dagen in Nederland door de Maatschappij tot nut van den Javaan, uitgegeven, ontleenen wij het volgende:

Het valt niet te ontkennen, dat de handel gedrukt is, dat de nijverheid kwijnt en de landbouw zielloogt; maar ook de Regeering geeft te weinig bewijs van leven, zij schijnt te sluimeren. Geeft zij toeh van tijd tot tijd eenig teeken van leven, dan weet men niet, waarover zich meer te verwonderen, over hare stelselloosheid of hare duistere handelingen. Men zal immers wel niet als een bewijs van ernstige werkzaamheid willen aanvoeren de tijdroovende rapporten, eindeloze staten en statistieke tabellen, die bij herhaling van de ambtenaren worden gevraagd, of de onbeduidende verzoeken om te worden ingelicht, hoeveel Christen-Javanen zich in eene residentie bevinden, of er mogelijkheid bestaat de oestervangst uit te breiden of parelvisserijen aan te leggen. Vele belangrijke en dringende aangelegenheden, die voor afdoening vatbaar zijn, laten zich daarentegen te vergeefs wachten; andere, die volstrekte regeling eischen, worden op zijde gelegd, alsof de toestand niet onzeker en donker genoeg is. Een zekeren maatstaf voor de moraliteit eener regeering leveren ontegenzeggelijk de benoeming en de keuze harer ambtenaren op; wanneer men na het op de willekeurige en verbazende wijze waarop die geschieden, dan ligt de gevolgtrekking voor de hand. Nimmer heeft men hier zulk een gebruik zien maken van de prerogatiieven, aan het opperbestuur verbonden. Waar moet het heen met den dienst, indien men tot hoofden van gewestelijk en plaatselijk bestuur personen aanstelt, die misschien verdienstelijke ambtenaren bij een der departementen van algemeen bestuur waren, maar die ten eenenmale de geschiktheid en bekwaamheid missen om aan het hoofd eener residentie of afdeeling te staan? Waar hebben zij hunne kennis opgedaan van de inlandsche huishouding, van het karakter, van de taal van den Javaan? Wat weten zij van cultures, van padie-, suiker- en koffiaaiaanplant, regeling van landrente, politie, irrigatie-werken, en zoo-vele andere zaken, tot wier weten en geheimen men dan eerst kan doordringen, als men gedurende jaren onder den Javaan verkeerd heeft en als ambtenaar ter beschikking zijne carrière begonnen is. Men achte die kennis, die onmisbare vereischen niet gering, zij zijn de grondslagen voor een geregelden loop van zaken, voor de algemeene welvaart en de ontwikkeling van land en volk. Wie, die hier met de toetsanden bekend is, staat niet verbaasd, als hij een gouvernements-secretaris (om redenen, die ik liever niet vermeld) tot resident van eene belangrijke residentie ziet benoemen? Maar nog hooger stijgt de verbazing als men een secretaris van het vendu-departement, een lid der weeskamer of een voormalig chef voor de opname van djatie-boschen respectievelijk tot hoofden van plaatselijk bestuur ziet aangesteld. Van waar ontleenen die titularissen hunne aanspraken op zulk eene onderscheiding, op zulk eene voorkeur? Wordt men er niet willekeurig toe gebracht om te denken aan nepotisme, aan kuiperijen en dat wel op groote schaal? Maar die willekeur, die bevoorrechtiging moet noodzakelijk leiden tot nog grootere verzwakking van ons bestuur, tot sterke daling van ons prestige en tot geheele geringschatting van ons gezag; die anomalie werkt verlammend op de ambitie, den ijver, den goeden wil, de volharding van die ambtenaren, aangesteld bij de landelijke inkomsten en cultures, uit wier kader in de eerste plaats, bij voorkeur, en uitsluitend de hoofden voor gewestelijk en plaatselijk bestuur moesten gekozen en waarin zij kunnen gevonden worden. Zij zijn het, die in den dienst zijn grijs geworden, die de beste jaren en krachten hunner jeugd hebben gewijd aan de belangen van vaderland en koloniën, die zich tal van ontberingen hebben getroost te midden van dikwijls eenzame onbergsame strekken om hunne roeping trouw en nauwgezet te vervullen. Zij alleen kunnen aanspraak maken, zij hebben uitsluitend recht om voor bedoelde betrekkingen bij het binnenlandsch bestuur in aanmerking te komen. Zij zijn bij uitnemendheid bekend met de behoeften en het karakter van den Javaan, met zijne zeden, gebruiken en adats, met zijn landbouw en veestapel. Eene regeering, die een anderen weg inslaat, zich een ander richtsnoer bij hare benoemingen kiest, verongelukkig en miskent een groot deel van hare meest verdienstelijke dienaren en vervreemdt uitstekende ambtenaren van zich. Hun gevoel van plicht wordt uitgedoofd, hunne ambitie verslauwt en de zucht tot willekeur wordt zoodanig ontwikkeld, dat er op den inhoud van wetten en reglementen van die zijde evenzeer te weinig wordt gelet als op het belang der bevolking. (Loc.)

Samarang, 10 Mei. Onze stadgenoot, de heer Knappert, is, naar wij vernemen door het bestuur der factory van de Ne. handelmaatschappij benoemd tot haren waarnemenden agent te Makassar (Sam. Ct.)

Samarang, 11 Mei. Indigo Afdoeningen. Op Zaterdag 11. werden alhier afgedaan: D. no. 34/41 8 kisten Indigo f 4.80.

— 12 Mei. — Het is ons aangenaam te kunnen mededeelen dat de regering buiten, het voor het in behoorlijken staat brengen en onderhoud der wegen te dezer hoofdplaats toegestaan

bedrag, nu nog eene belangrijke som heeft toegestaan voor het vernieuwen en herstellen van ± 330 Kampong bruggen (d. i. niet in den grooten weg liggende bruggen, leidende tot of gelegen in de Kampongs) behoorende tot de hoofdplaats Samarang

Samarang, 13 Mei. Wij vernemen dat Samarang wordt bedreigd met het verlies der schutterijmuziek. De vrijwillige contributie, welke door onze meeste stadgenooten voor die muziek wordt opgebracht, is niet voldoende voor de behoeften. Zeer is het te hopen, dat velen het door hen opgebracht, bedrag eenigzins zullen willen verhoogen, en andere niet-contribuanten nog zullen toetreden, want anders is het niet mogelijk om dit muziek korps op den bestaenden voet in stand te houden, en voorzeker zou elkeen betreuren, verstoken te worden van het genot, door dit korps aan de burgerij verschaft. (Sam. Ct.)

Soerabaija, 10 Mei. Debit van het kleinzegel. Men schrijft ons van Batavia dat bij de Regeering het voornemen bestaat, en daaraan ook publiciteit is gegeven, om het personeel der rekenkamer te vermeerderen met 23 kommiezen, 1ste 2de en 3de in evenredigheid. Tot onderzoek om die betrekkingen zijn tot heden reeds ruim vier honderd, 400, requesten ingekomen. Het heerschende dwaze stelsel van benoeming en bevordering der ambtenaren, verschaft op die wijze de schatkist een aardig voordeel; zoo is er geen inrichting zoo slecht, die niet een schijnbaar goede zijde heeft. (Soer. Hbl.)

Soerabaija, 10 Mei. In een verordening op het gebruik van de wegen der eerste klasse in de residentie Bantam, uitvaardigd door den resident van dat gewest, is in art. één duidelijk vastgesteld, dat op bedoelde wegen niet mogen worden overgevoerd prezigers en in het algemeen personen van minder dan drie Nederlandsche duimen.

Daar het onmogelijk de bedoeling van genoemd hoofd van gewestelijk bestuur kan zijn, om dergelijke miniatuurwezens, zoo zij bestaunbaar waren, uit de aan zijne zorg vertrauwde afdeeling te weren, meenen wij hier weder te doen te hebben met een dier enorme flaters, waaraan de keuren- en verordeningenwellust onmisbaar schijnt te moeten lijden, en die de meeste dergelijke producten volkomen waardig maken, om als cacographiën op de lagere scholen dienst te doen, en zoo zij door de commissiën voor het zoogenaamd klein-ambtenaars-examen werden genomen als maatstaf, zeker alle aspiranten, voor voldoende en zeer voldoende zonden doen aantekenen. Zoo het stuk niet geteekend was door den resident en den secretaris der residentie, zou elkeen het met recht beschouwen als een zeer mislukte proeve van een negenjarigen schoolknaap, nu echter beide genoemde namen onderstaan, geeft het ons alleen nog maar aanleiding tot leedwezen, dat aan de bepalingen op de examens in der tijd geen terugwerkende kracht is gegeven. Wij zagen dan zeker dergelijke mishandeling der taal niet meer door den druk in het officiële nieuwsblad ten toon gesteld. (Soer. Hbl.)

Soerabaija, 9 Mei. Aan een particulier schrijven van Bandjermasin dd. 29 April jl. ontleenen wij het navolgende:

Den 29sten April had hier een brand plaats in het fort; het houten artillerie arsenaal stond 's avonds ten 10 uur eensklaps in lichtelaaie vlam; 10 passen daar van daan stond een houten huisje met wapens en daar vlak achter een houten buskruidmagazijn, inhoudende 12000 pd. buskruid, behalve de ernstvuurwerken. In het brandend gebouwje lagen vaten met olie, terpentijn, enz. dus dat brandde lustig op.

De bemanning der drie schepen was onmiddelijk met al de officieren en drie brandspuiten op de plaats; het buskruid was dan ook in een ommezien tijd wegedragen en wel grootendeels door de Marine. Janmaat zat ook spoedig op het dak van het wapenmagazijn, dat reeds sterk rookte en ieder oogenblik dreigde in vlam te slaan, doch door middel van wollen dekens en zeilen bleef dit huisje gespaard en bepaalde zich de brand tot het arsenaal. Ten 12¼ uur rukte de marine in, en werd den volgende dag op zeer vleijende wijze schriftelijk bedankt door den Resident en den Gewestelijk militairen commandant voor de verleende hulp. (Soer. Ct.)

Een curieus Staatje. Op 't laatst gehouden klein ambtenaars-examen te Batavia, slaagden 30 van de 49 kandidaten of wel 30/47: te Samarang was de verhouding: 14 aangenomen van de 32 examinandi of 7/16 en te Soerabaija had men slechts 4 gelukkigen op de 28 of wel 1/7.

Van de doorgelopen cadidaten te Samarang telde 1 veertien: 5 vijftien en 7 zestien jaren. Daar ter stede hebben derhalve

de examinatoren zeer juist begrepen, dat zij, ten nadeele van jeugdige examinandi, in de wet niet mochten lezen wat er niet in staat. Trouwens iemand, die lust mocht gevoelen zich aan wetsverkrachting schuldig te maken, zoude een zeer beschamend vonnis beloopten, zoodra de verongelijkte een beroep op den bevoegden rechter deed. De onafhankelijkheid des Nederlandsch-Indischen rechters toch is, blijkens de dagelijksche ervaring, boven allen twijfel verheven. (Soer. Ct.)

Soerabaija, 9 Mei. Omtrent den toestand te Djocdjacarta ontleenen wij aan een particulier schrijven het navolgende:

Gisteren nacht is hier eene chineesche vrouw (naar men zegt, rijk) de hals afgesneden omdat zij niet al haar goed wilde afgeven.

Men kan nagaan, hoe ongerust wij hier weder zijn.

Zoo 'n toestand is vreeslijk.

Nachts moest men paardenvolk de stad laten doorkruisen zoudens die schurken wel bang worden. Ik verzeker u, lieuten de omstandigheden het toe, dan bleef ik geen oogenblik langer meer op eene plaats, waar de veiligheid zoo veel te wenschen overlaat.

De chineesche vrouw in quaestie woonde midden in de stad in het chineesche kamp, liefst in de onmiddellijke nabijheid der woning van den Djaksa. (Soer. Ct.)

Soerabaija, 13 Mei. Men schrijft ons van Paringan dd. 10 dezer:

In den nacht van Zaterdag op Zondag jl. werd de administrateur der hier gevestigde houtkaponderneming, den heer B., bestolen voor eene som van f 2400, aan contanten, benevens een blikken trommel, bevattende officiële en andere stukken, betrekking hebbende op de door ZEd. gevoerde administratie; een en ander werd ontvreemd uit de slaapkamer van den heer B. zonder dat deze daardoor gewekt werd.

De wedono van dit district, doet zijn uiterste best de daders op te sporen en langzamerhand komt er eenig licht in deze zaak.

Waarschijnlijk, aangemoedigd door den goeden afloop van geneemden diefstal, waagde een tweede complot, heden nacht, eene poging bij den heer C. Reeds hadden zij tot ouder het ledikant eene opening gegraven toen zij door de politieronde, wier waakzaamheid door eerstgenoemd feit is verdubbeld, werden gesnapt en twee van de drie zwaar gewapende inbrekers werden gevangen genomen.

Dat de weinige, hier wonende Europeanen niet zeer op hun gemak zijn, behoeft geen betoog, niemand legt zich meer gerust tot slapen neder, alle mogelijke vuurwapenen worden nagezien en geladen alsof er een krijgstoet ophanden was en wij gevoelen thans meer dan ooit al het onaangename van een leven in de binnenlanden. (Soer. Ct.)

Paseroean, 7 Mei. Men schrijft ons van Malang:

Het aldaar op den 2den dezer gegeven concert is zeer gunstig afgeloopen, de Heer Hösel alsmede al de jonge Dames van Malang hebben het hunne bijgedragen om de ingezetenen een' genoeglijken avond te bezorgen, jammer dat de opkomst nog al te wenschen overliet, hetwelk hoopt men, hun niet af zal schrikken van spoedig het 3de concert te annouceren.

Er werd dien avond vrij goed gezongen en gespeeld, de oudste en jongste der dames verdienen allen lof, de eene voor haren zang, de andere voor hare goed uitgevoerde accompagnementen.

De uitvoering van de kinder symphonie van Hajdn voldeed wel, het Grand air Joseph van Mehul, het Herbstlied van Mendelssohn werd met talent gezongen.

De Heer Hösel maakte zich verdienstelijk door de uitgevoerde stukken op de Oboe, en werd door de beste musicienne van Malang voortreffelijk geaccompagneerd.

Overigens werden volgens het programma de overige stukken vrij goed gespeeld.

Na afloop van het concert heeft de bom bom nog dapper zich laten hooren en zweefden de nog van muziek en gezang opgewonden paren, vrolijk en dertelend in de zaal rond.

Het is daar anders zeer stil en heeft dien avond werkelijk weder eenig leven in het stille stedeke Malang te weeg gebracht. (Pas. N. en dv. bl.)

GUVERNEMENTS-BESLUITEN, BENOEMINGEN, ENZ.

Civiel Departement.

Gesteld:

Ter beschikking van den directeur van onderwijs, eeredienst en nijverheid, de ambtenaar voor de burgerlijke dienst in Nederlandsch-Indie J. P. Th. van Nunen.

Ter beschikking van den directeur van binnenlandsch bestuur, ten einde bij diens departement te worden werkzaam gesteld, de ambtenaar voor de burgerlijke dienst in Nederlandsch-Indie G. J. G. van de Poel, en zulks met intrekking van het besluit van 12 Maart 1869, no. 15, waarbij hij tijdelijk is toegevoegd aan den resident van Samarang.

Goedgekeurd:

Dat door den landraad te Banjoemas.

Is Benoemd:

Tot buitengewoon substituut-griffier bij die regtbank, buiten bezwaar van den lande, mr. W. B. Bergsma, controleur der eerste klasse bij de landelijke inkomsten en kultures.

Bij de Plaatselijke Schoolkommissie te Samarang (Kadoe).

Ontslagen:

Eervol, wegens vertrek, als lid, P. Ph. du Cloux, onder dankbetuiging voor de door hem als zoodanig bewezen diensten.

Benoemd:

Tot lid, W. E. L. F. von Ende, secretaris der residentie Kadoe.

Departement van Oorlog.

Ontslagen:

Eervol, uit Zijne Majesteits militaire dienst met behoud van regt op pensioen, de eerste luitenant-kwartiermeester der militaire administratie F. H. Wimmer.

Bij de Geneeskundige dienst.

Overgeplaatst:

Bij het groot militair-hospitaal te Weltevreden, de officier van gezondheid der eerste klasse P. A. Bol, van het garnizoen te Salatiga.

Bij het groot militair-hospitaal te Samarang, de officier van gezondheid der eerste klasse E. F. J. van Kappen, van dat te Weltevreden,

Bij het groot militair-hospitaal te Willem I, de officier van gezondheid der eerste klasse T. J. Jorritsma, van dat te Samarang.

Bij het garnizoen te Salatiga, de officier van gezondheid der eerste klasse E. Benjamins, van het groot militair-hospitaal te Willem I.

(Javasche Courant, 13 Mei 1870.)

EXTRAKT uit het Register der Besluiten van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indie.

BUITENZORG, den 15den Mei 1870 (No. 10.)

Gelezen de missives:

a. van den Minister van Koloniën, van 26 Oktober 1869, Lit Apz., no. 46/1460;

b. enz.;

Is goedgevonden en verstaan:

Eerstelijk: Als regel aan te nemen, dat, wanneer geen gronden bestaan om een verzoek om geslachtsnaams-verandering of bijvoeging reeds dadelijk af te wijzen, aan den verzoeker bij wege van voorloopige beschikking op zijn verzoek zal worden opgedragen, om van het verzoek melding te doen maken in de Javasche courant, en daarvan, zoodra het zal zijn geschied, mededeeling te doen.

Ten tweede: Enz.

Afschrift, enz.

Ter ordonnancie van den Gouverneur-Generaal:

*De Algemeene Sekretaris,
VAN HARENCARPEL.*

Civiel Departement.

Verieënd:

Een tweejarig verlof naar Nederland, wegens ziekte, aan den ambtenaar op wachtgeld A. E. Schreuders, laatstelijk benoemd hulponderwijzer aan de openbare lagere school te Grisse (Soerabaija) en aan den telegrafist der derde klasse, J. O. A. Boulet.

Ontslagen:

Eervol, uit 's lands dienst, met behoud van regt op pensioen, de ambtenaar op wachtgeld J. L. Struwer, laatstelijk opziener der eerste klasse bij de indigo-kultuur.

- Op verzoek, eervol, uit zijne betrekking, de stadsapotheker te Samarang J. H. R. Goethard.
- Op verzoek, eervol, uit 's lands dienst, de klerk bij het departement van onderwijs, eredienst en nijverheid W. P. C. D. Watson.

Benoemd:

- Tot hoofd-ingenieur der eerste klasse bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken, P. van Baak, laatstelijk die betrekking bekleed hebbende, onlangs van verlof uit Nederland teruggekeerd; met bepaling, dat hij in die betrekking zal werkzaam zijn in de residentie Batavia als eerst-aanwezende ingenieur.
- Tot sekretaris der residentie Cheribon, de ambtenaar op non-aktiviteit C. M. de Rochemont, laatstelijk sekretaris der residentie Preanger-Regentschappen.
- Tot eersten kommissie op het parket van den prokureur-generaal bij het hoog-geregtshof van Nederlandsch-Indië, de tweede substituut-griffier bij den raad van justitie te Batavia, mr. J. C. Mulock Houwer.
- Tot stadsapotheker te Samarang A. G. Veltman, thans belast met de waarneming dier betrekking.
- Tot notaris te Djokdjokarta, de notaris te Soerakarta C. N. H. van Lawick van Pabst.

Goedgekeurd:

Dat door den Landraad te Makassar (Celebes en onderhoorigheden.

Is Benoemd:

- Tot buitengewoon substituut-griffier bij dien landraad, buiten bezwaar van den lande, G. P. ten Brink, klerk op het bureau van den assistent-resident, tevens magistraat aldaar.

Door den Directeur van Binnenlandsch Bestuur zijn de volgende beschikkingen genomen:

Bij het Boschwezen.

Januarij 1870.

Benoemd:

- Tot opziener der 2de klasse:
K. F. E. van Damme; A. W. A. Zeijdel; G. W. Lapré, en J. F. H. van der Heijde.
- Tot opzieners der 3de klasse:
J. G. C. Köhler; G. H. W. Muller; K. J. Krajenhoff van de Leur; J. W. Verweij; C. G. F. Blaauw; A. H. Smker; C. F. Meijer; C. N. Hagenstein; P. S. A. Lapré; M. W. Boode; jhr. J. C. Coldman en J. C. Neijendorff.

Februarij 1870.

- Tot opziener der 3de klasse:
C. J. H. Scrié.

Maart 1870.

Overgeplaatst:

- Van het boschdistrikt Ngawi naar dat te Madioen, de opziener der 3de klasse M. W. Boode.

Mei 1870.

Benoemd:

- Tot opzieners der 2de klasse:
G. H. W. Muller, opziener der 3de klasse, en J. C. Brouwer.
- Tot opziener der 3de klasse:
W. A. van der Gant, klerk ter algemeene sekretarie.

Overgeplaatst:

- Van de residentie Probolinggo naar de residentie Soerabaja, de opziener der 3de klasse J. G. C. Köhler.
- Van de residentie Soerabaja naar de residentie Probolinggo, de opziener der 3de klasse J. W. Verweij.

Bij de Opname der Djatibosschen op Java.

Maart 1870.

Benoemd:

- Tot teekenaar, J. C. Bertsch.

Departement van Oorlog.

Verleend:

- Een tweejarig verlof naar Nederland, wegens ziekte, aan den kapitein der infanterie F. B. A. Grooss, en zulks met intrekking van het aan hem in de tweede klasse van verlofgangers verleend tweejarig verlof naar Nederland.

Ontslagen:

- Op verzoek, eervol, als adjudant van den Gouverneur-Generaal, de ridmeester van het regiment O. I. kavallerie, A. F. Huijgen.

Benoemd:

- Tot adjudant van den Gouverneur-Generaal, de kapitein der artillerie, M. A. Kuytenbrouwer, met bepaling, dat hij als zoodanig bij zijn wapen zal worden gevoerd «à la suite».

Overgeplaatst:

Bij het wapen der Infanterie.

- Bij het 14de bataillon, de majoor J. A. Häfeli, van het garnizoens-bataillon van Sumatra's Westkust en onderhoorigheden.

Bij het garnizoens-bataillon van Sumatra's Westkust en onderhoorig heden, de majoor P. J. L. von Sternbach, van het 14de bataillon

(Javasche Courant, 17 Mei 1870.)

ALGEMEEN OVERZICHT.

De groote grief tegen het bestuur van den tegenwoordigen Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indië is, dat hij zich veelal tot overwegen en overpeinzen bepaald. Met voldoening deelen wij mede, dat Z. Exc. in de Indische spoorwegzaak zal *handelen*.

De Raad van Indië had geadviseerd de werkzaamheden aan den spoorweg Samarang-Vorstenlanden niet door eenig voorschot of andere hulp van staatswege te doen hervatten. De Gouverneur-Generaal was van eene andere meening en achtte spoedige voltooiing van de in aanbouw zijnde wegen in het 's Rijks belang en in dat van het eiland Java. Bij dit verschil van meening heeft de Gouverneur-Generaal gister (20 dezer) op het paleis te Rijswijk eene buitengewone vergadering van den Raad van Indië gepre-sideerd en zal, verzekert men, de ordonnantie onderteekenen, waarbij een krediet boven de begrooting van N. I. voor 1870 van f 175.000, ten behoeve van de voltooiing der 1e en 2e sectien van den spoorweg wordt geopend. Onverwijld zal de beslissing van den Koning en van de wetgevende macht worden ingeroepen omtrent hetgeen verder moet geschieden. De ordonnantie zal Dingsdag a. s. wel in de *Javasche Ct.* verschijnen.

Wij juichen van ganscher harte het voornemen van mr. P. Mijer toe en zullen de gronden voor onze meening in een volgend nummer uiteenzetten. Alleen betreuren wij dat wij in het genomen besluit in zoover slechts een halven maatregel moeten zien, dat niet met kracht aan alle gedeel-de van den spoorweg kan worden voortgewerkt.

De Minister van Kolonien heeft alle verantwoordelijkheid op den landvoogd laten drukken en geeft aan de Staten-Generaal evasieve antwoorden. Thans zal dit niet langer mogelijk zijn.

Ook is de onteigening van de perceelen voor de lijn van de eene grens van de afdeeling Meester Cornelis naar de andere gister afgekondigd. Men werkt langzaam aan de lijn in de stad en omstreken voort.

Ook wat de telegraaf betreft, vernemen wij dat ondanks alle officieele toezeggingen de Minister zich tot aanschrijvingen naar Indië heeft bepaald. Tot voorzetting van eenige lijn is tot nog toe geen materieel alhier ontvangen en men haast zich natuurlijk niet om iets te doen, voordat dit geschied is, nadat men jaren achtereen met klem op de middelen tot betere telegrafische verbinding van Java met Sumatra en voortzetting van de lijn op Sumatra heeft aangedrongen. Dien ten gevolge zal het bijna onmogelijk zijn in 1870 iets te verrichten, want in den westmoesson valt niets te doen. Sumatra blijft dus in elk geval een jaar langer geïsoleerd.

Met groot genoegen werd alhier het bericht ontvangen, dat tien hoofd- en andere officieren van het Indisch leger door Z. M. den Koning tot ridders van de orde van den Nederlandschen Leeuw benoemd zijn. Daardoor is een verzuim hersteld, dat hier algemeen opgemerkt was. De jongere officieren van het leger hebben het denkbeeld geopperd Z. Exc. den legerkommandant eene ovatie te brengen, ten einde hem voor zijne medewerking te danken en te verzoeken den dank van het Indisch leger aan Z. M. den Koning en Z. Exc. den Gouverneur-Generaal over te brengen. Den 16 den bracht de stafmuziek Z. Exc. eene serenade, waarbij 150 officieren van de garnizoenen van Batavia tegenwoordig waren.

Ook aan den tweeden luitenant Kuhn, Directeur der gewerkmakerschool te Meester Cornelis, den uitvinder van het in Indië tot dusver bestaande achterlaadgeweer, werd door

zijne kameraden van het 11e bataillon eene serenade gebracht.

Met verbazing las men in de *Utr. Ct.*, dat onder de 39 soorten achterladers, waarmee bij ons leger proeven zijn genomen, het Kulingeweer ontbreekt.

Zaterdag, 21 dezer, zal in de militaire sociëteit *Concordia* alhier een groot bal en vauxhall ter eere van de gedecoreerden plaats hebben.

De burgerlijke dienst gevoelt zich thans echter dubbel achtergesteld. Is er geen enkel ambtenaar, behalve de heer Anthing, onder zooveel, die door kunde, trouwen en veeljarigen dienst een blijk van goedkeuring en welwillendheid van Z. M. verdiend heeft?

De indruk van de achterstelling is des te onaangenamer, nu de besluiten door de *Javabode* bekend zijn gemaakt, die de controleurs hebben getroffen, in antwoord op hunne, in zeer eerbiedige bewoordingen gestelde adressen, waarin zij zich beklaagden over langzame bevordering en het inschuiwen in het kader bij het binnenlandsch bestuur van ambtenaren, die hij de secretarie werkzaam geweest waren en die weinig of niet met het binnenlandsch bestuur bekend zijn. Thans blijkt, dat eerst besloten was de adressanten, als straf, zes maanden in de bevordering achteruit te stellen en dit nu met drie plaatsen geschiedt. Deze laatste maatregel maakt, dat de straf nog onevenrediger zal drukken. Eenparig komt de pers tegen deze besluiten op, die in strijd zijn met het grondwettig recht van petitie, de billijkheid en een goed staatsbeleid.

Ook is men weinig gesticht over de benoeming van een voormalig marine-officier, schoonzoon van den Gouverneur-Generaal, tot havenmeester te Makasser, de beste van die betrekkingen op de buitenposten.

Het (oude) *Bat. Hbl.* deelt mede, dat op landen in het Buitenzorgsche, die in de verponding voor f 231.000 zijn aangeslagen, door het collegie van boedelmeesters alhier, op aanzoek van de Chineesche landheeren, een half miljoen guldens zou zijn geleend. De Regeering zou daaromtrent een onderzoek bevelen hebben.

Hier en daar heerschen op Java nog steeds koorts en pokken.

Van de buitenbezittingen verneemt men, dat de bekende Major van Tonsea, O. J. Palenkuha, den 29 Maart te Menado overleden is.

Laatste Berigten.

Batavia.

21 Mei 1870.

Een bijvoegsel van de *Javasche Courant* bevat een staat van den invoer der voornaamste katoenen- en wollen manufacturen, vervaardigd in landen bewesten de Kaap de Goede Hoop, te Batavia, Samarang en Soerabaija, in de maand Maart 1870.

Het personeel aan het gymnasium Willem III is uitgebreid met een leeraar in de beginselen der Fransche, Engelsche en Hoogduitsche talen, en een leeraar voor de wiskunde en het rechtlijnig teekenen, ieder op eene bezoldiging van 375 's maands, benevens drie vierjaarlijksche verhoogingen van f 75 's maands, benevens vrije geneeskundige behandeling.

De kamer van koophandel en nijverheid alhier heeft de volgende missive gerigt aan Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indie.

No. 42.

BATAVIA den 19 Mei.

De invloed op de Javasche suikerindustrie, uitgeoefend door het bekend verdrag, gesloten tusschen Engeland, Fran-

krijk, België en Nederland en in de wandeling bekend onder den naam van internationale suikerkonventie, maakte meer-malen het onderwerp uit van onze beraadslagingen en onze vertoogen, zoo als blijken kan uit onze verslagen van 1865, bladzijde 10, van 1866, bladzijde 11, van 1867, bladzijde 28 en van 1868, bladzijde 5. In ons verslag over 1869, dat thans gedeeltelijk reeds de pers heeft verlaten, worden bovendien hoogst belangrijke stukken opgenomen, die zelfs aan den meest oppervlakkigen lezer de overtuiging moeten schenken, dat die konventie voor de suikerindustrie op Java eene wezenlijke ramp is en dat voorziening dringend gevorderd wordt, met het oog op de hoogst gewigtige belangen, die daarbij ook direkt voor de regering verbonden zijn.

Koesterden wij langen tijd de hoop, dat het opperbestuur in Nederland met ons den onhoudbaren toestand zou inzien, die voor Java vooral uit de handhaving van de konventie voortvloeit en dat middelen zouden beraamd worden, om dien toestand te lenigen, voor zoover dit binnen de grens lag van het vermogen van de regering in het moederland, ook deze hoop is nu verijdeld, nu, wel verre van aan de algemeen gevoeld wordende bezwaren te gemoet te komen, de suikerindustrie met een nieuwen slag bedreigd wordt door een voorstel van Zijne Excellentie den Minister van Buitenlandsche zaken, den 9 Februarij 1870 aan de tweede kamer der staten generaal aangeboden, om wettig te verklaren eene wijziging, door de regeringen van de kontraktneel verbonden landen aangenomen ten aanzien van eenige bepalingen in de overeenkomst der suiker-belasting.

De gevolgen, die uit eene aanneming van dat voorstel moeten voortvloeijen, de nieuwe last, die op de schouders der Javasche suikerfabriekanten daardoor zal gelegd worden, maakten het onderwerp uit van een vlugschrift van den Heer Millard, met de laatste mail alhier ontvangen en waarvan wij ons haasten Uwer Excellentie een exemplaar aan te bieden.

De feiten, met zooveel helderheid in dat geschrift ontwikkeld, gaven onderscheiden in Nederland gevestigde belanghebbenden bij de suiker-industrie of den suikerhandel van Java, aanleiding zich bij een adres van 24 Maart 1870 mede hierbij aangeboden, te wenden tot de tweede kamer der staten generaal, met het verzoek de geschetste nadeelen in aanmerking te willen nemen bij de overweging van het wets-ontwerp eener nieuwe regeling van de suiker-kultuur op Java en in het bijzonder van het door belanghebbenden aangeboden abonnement, dat zoowel in Nederland bij de meerderheid der tweede kamer en bij de adressanten, als ook in Indie van onderscheiden zijden grooten bijval vindt, als een geschikt en billijk middel, om aan de lang gerekte onzekerheid een einde te maken en wijders bij de behandeling van voormelde verklaring betreffende de suiker-belasting, de regering met nadruk te willen wijzen op de bezwaren, verbonden aan de uitvoering van artikel vier.

Ook op ons heeft de lezing van het hier behandeld geschrift en adres een allertreurigsten indruk gemaakt; met betrekking tot de voornemens der regering om eene nieuwe bijdrage te voegen aan den ongelukkigen toestand, waarin de konventie de suiker-industrie op Java gebragt heeft en op gevaar af, dat deze onze verklaring te laat mogt komen, achten wij ons verplicht Uwer Excellentie mede te deelen, dat wij onze volle adhaesie schenken zoowel aan het geschrift als aan het adres, in het vertrouwen, dat het onheil, waarmede de suiker-industrie op Java op nieuw wordt bedreigd, door de wijsheid van het opperbestuur zal worden afgewend.

De Kamer van Koophandel en Nijverheid,
VAN DELDEN, Voorzitter.
J. E. HENNY, Secretaris

Handelsberigten.

BATAVIA, 19 Mei 1870.

De brieven uit Europa loopen tot 7 April en de telegrammen tot 28 April; de Fransche Mail van 16 April wordt elk oogenblik verwacht. De berigten omtrent **Producten** uit Europa ontvangen vermelden voor Koffij en Suiker eene verlaging op de Hollandsche en vreemde markten. De berigten om'trent **Manufacturen** luiden niet flauwer, doch had dit op den omzet hier geenen invloed. **Vrachten** hebben zich goed gesoutineerd. De **Wisselkoers** op Holland werd gunstiger voor koopers

I N V O E R.

De toestand onzer manufacturen markt was sedert het opmaken van ons vorig berigt meer of min onbestemd en dobberend, tengevolge vooral van het verschil in de opinies van importeurs, dat zich openbaarde door aandrang tot verkoopen aan de eene, en vasthoudendheid aan de andere kant. Het totaal der omzetten kan dan ook weinig belangrijk genoemd worden.

Afdoeeningen in Madapollams en Calicots hebben plaats gevonden tot.

f 5,— @ f 5,20	voor 5/4	MADAPOLLAMS.
" 5,90 " " 6,25	" 6/4	"
" 6,50 " " 6,75	" 7/4	"
" 4,10 " " 5,25	" 5/4	CALICOTS.
" 6,— " " 6,25	" 6/4	"
" 6,85 " " 7,10	" 7/4	"

Naar Engelsche ruwe en gebleepte **Madapollams** bestond zeer weinig vraag. De noteringen zijn f 3,50 @ f 3,75 voor 32 in en f 4,50 @ f 4,60 voor 42 in. **Holl. Shirtings** vonden goeden aftrek tot f 8,50 voor 5/4 en f 9,75 @ f 10,— voor 6/4. Ruwe werden minder gevraagd, met uitzondering van 8,25 @ 39 in. waarvoor f 8,50 betaald werd. Van **Eng. gebleepte Shirtings** vonden alleen verkoopen van eenig beteekenis plaats in goede 36 in. tot f 9,— @ f 9,40 40 in. tot f 9,25 @ f 9,50; 45 in. tot f 10,75. 7 @ 89 in. ruwe werden nu en dan gevraagd en bedongen f 7,50. 8 @ 45 in. zijn ongeveer f 8,25 waard. **Holl. Drills** zijn ten gevolge van groote verkoopen op levering iets flauwer. Goede merken zijn echter nog grif te plaatsen tot f 9,— @ f 9,25. Witte gaan langzaam af tot f 8,— @ f 8,25. De voorraden van **Cambrics** blijven groot. Onze noteringen zijn f 3,60 @ f 3,75 voor No. 24, f 3,50 @ f 3,65 voor No. 30 f 3,70 @ f 4,— voor No. 36 en f 4,80 @ f 5,— voor No. 15/16. **Molton Dekens** met geringen handel tot f 1,05 voor 8/4 en f 1,30 voor 10/4. In **Chitsen** ging zeer weinig om en dan alleen tot lagere prijzen. **Adr. Rood Katoen** is schier onverkoopbaar; nominaal zijn 5/4 Holl. op f 8,25 6/4 f 10,50 te schatten. **Mule Twist** wordt op prijs gehouden, doch de vraag hoewel niet ontbrekende, hondt echter geen tred met de jongste groote aanvoeren. Men kan No. 20/24 op f 325 @ f 390 — No. 30 op f 375,— @ f 405 — No. 40 op f 440 @ f 465 aannemen. **Adr. Rood Garen** vind voor het oogenblik geene koopers. **Ginghams** zijn niet te plaatsen; evenmin zijn **Sarongs** en **Battiks** van de hand te krijgen tenzij tot ruime prijzen. **Zweedsch** en **Engelsch IJzer** in den doen. **Staal** vindt nemers tot f 11,—. **Dranken- en Provisien** gaan langzaam af. **Jenever** geldt f 12,— @ f 13,— voor goede merken. **Holl. Meel** is gevraagd tot f 30,—. **Goeniezakken** zijn afgedaan tot 47,50 @ 50 ct. **Koolteer** is tot f 8,50 @ f 8,75 te plaatsen. **Harst** is bijkans onverkoopbaar. **Australische Kolen** worden veel aangeboden en zouden wellicht f 18,— bedingen.

U I T V O E R.

De telegrammen van Holland melden dat de waarde van goed ordinaire Java **Koffij** particuliere aanvoer op 31 cents is teruggegaan; er is dus niet aan te denken de vroegere eischen van de planters f 31,— @ f 32,— toe te geven; daar het verschil met wat men zoude kunnen besteden te groot is, zullen de planters, ook wel voorloopig niet tot verkoopen besluiten. De gouvernements veiling 25 April uit mooie reeds in het blanke vallende Kadoe en Samarang Koffij bestaande iep tot f 34,21 en f 32,22 voor deze soorten af, doch zoude men thans die prijzen wel niet besteden.

Niettegenstaande de flauwere berigten van Holland en London, waar de verandering in de Suikerregten tot nu toe alles behalve verbetering aanbragt, blijven er hier enkele koopers voor **Suiker** No. 14 en lager tot f 14,50 voor No. 14.

Naar **Rijst** is geenvraag; de notering is nominaal f 150,— @ f 160,— voor 1e soort en f 135,— @ f 145,— voor 2e soort Batavia. De Tafelrijst oogsten werden nog niet ter markt gebracht.

Arak is tot f 80,— voor 1a kwaliteit afgedaan. Van **Getha Percha** vonden slechts kleine aanvoeren plaats van inferieure kwaliteit. Ook van **Gom Elastiek** zijn de aanvoeren gering, terwijl men gaarne f 96,— @ f 105,— naar kwaliteit betaalt. **Notenmuscaat** is tot f 90,— @ f 115,— gezocht en schaarsch. **Poelie** bedingt f 150,— @ f 175,—. In **Kruidnagelen** ging niets om. **Zwarte Peper** met f 22,— @ f 23,50 betaald. **Witte dito** ontbreekt. **Koehuiden** zijn tot 35 @ 45 en **Buffelhuiden** tot 25 @ 28 cents gevraagd. **Borneo Rotting** bedingt f 11,— @ f 13,— en **Padang dito** f 3,— @ f 9,25. In Junij zullen er weder 6000 picols **Billiton Tin** geveld worden.

V R A C H T E N.

Nederlandsche Schepen. De *"Wijk aan Zee"* sloot af tot f 65,— voor Suiker f 70,— voor Tabak en f 80,— voor Huiden. *"Nederland"* tot f 70,— voor Tabak te Samarang en Oosthoek. De *"Pop Smit"* ligt aan naar Holland en laadt op 6 plaatsen *"Philips van Marwijk"* bedong voor een groot gedeelte der lading Tabak en Suiker dooréén f 77,50, voor Koffij f 85,— en f 90,— en voor Indigo f 105,— op Samarang te laden. De Factorij nam bij inschrijving de eenige toen aanwezige Holland Schepen *"Marie"*, *"Wilhelmina"* en *"Gelderland"* op tot f 90,—. De *"Nicot"* is opgenomen tot f 70,— voor Tabak en Suiker dooréén.

Vreemde schepen. Noord D. *"Activo"* laadt tot 40 \$ cents van Soerabaja naar Amoy; *"Hans"* voor £ 4.26 van hier en Padang naar New-York. *"Aline"* voorbevrachters rekening naar het Kanaal voor Orders. *"Anna"* tot £ 3.126 voor Koffij naar Belle Isle v. o. Engelsch *"County of Berwick"* bedong f 77,50 voor Koffij en f 75,— voor Tabak en Suiker. *"Agra"* f 82,50 voor Suiker f 77,50 voor Koffij f 65,— voor Tabak hier Cheribon, Samarang en Soerabaja te laden naar Amsterdam en het Fransche Schip *"Jasmin"* 212 Tons gaat met gedeeltelijke lading tot \$ 1200 naar Saigon.

Ter bevrachting blijven het Hollandsche Schip *"Medea"* en de Engelsche Schepen *"Dunmore"*, *"Lourette"* en *"Eastern Belle"*.

WISSELKOERSEN EN SPECIEN.

Particuliere wissels op **Holland** 101½ @ 102 pCt. **Bankwissels** 101½ @ 101½ pCt. **London** particulier / 11,70 @ / 11,72½. **Bankwissels** / 11,75 @ / 11,77½. **Hongkong** / 2,78. **Singapore** / 2,77. **Mexicaansche Dollars** / 2,68. **Sovereigns** / 12,60. **Dou- bloenen** / 35,— @ / 36,—.

SCHEEPS-BERICHTEN.

Straat Sunda doorgezeild.

DATUM	VLAG	NAMEN DER SCHEPEN	GEZAGVOERDER	VAN	DATUM	NAAR
Mei. 11	Engelsch.	Maranon.	Gibb	Soerabaja	21 April.	Hamburg.
" "	N. Duitsch.	Charstel	Drummond	Cariff	18 Januarij	Singapore.
" "	Nederlandsch.	Aeroliet	Dirksen	Batavia	5 Mei	Rotterdam.
" "	"	Maria Adriana	Ruhaak	"	8 "	"
" "	"	Gebroeders van der Beek	Gobel	"	10 "	Vlissingen.
" 1	"	Electra	Landweer	"	11 "	Amsterdam.
" "	Engelsch.	Sroe Sengapura.	Mackenzie	Londen	9 Februarij	Singapore.
" 13	"	Lauretta	Mc Laren	Bombay	17 April	"
" 16	Nederlandsch.	Stoomboot Vice President Prius	Schipper	Batavia	16 Mei	Anjer.
" 17	"	Francium	Lindeman	"	15 "	Cocos Eilanden.
" 12	Deensch.	Carl Auguste	List	Singapore	26 April	New-York.
" 17	Engelsch.	Glenallan	Shilsten	Cardiff	16 Januarij	Hongkong.
" "	"	Maiden Queen	Gray	Londen	5 Februarij	"
" "	Noorw.	Albatros	Vaunlius	Liverpool	18 Januarij	Yokohama.
" "	Engelsch.	Chelsea	Jamieson	Hongkong	6 Maart	Meiborne.
" 18	"	Endymion	Bunnister	Cardiff	9 Februarij	Shanghai.
" 19	"	African Maid.	Brodshamen	Swan River	5 Mei	Singapore.
" "	Fransch.	Couronnement	Bourdon	Bordeaux	10 Februarij	Saigon.
" "	Spaansch.	San Fernando	Gameeho	Ilolo	14 April.	Liverpool.

Aangekomen Schepen te Batavia.

DATUM	VLAG	BENAM.	NAMEN DER SCHEPEN	GEZAGVOERDER	VAN	DATUM	AGENTEN
Mei. 11	Fransch.	bark.	Jasmin	Ortigé	Samarang.	7 Mei.	G. Suermont & Co.
" 12	Nederlandsch.	"	Nicot	Amesz	Amsterdam.	17 Jan.	van Beek, Reineke & Co.
" 13	Z. M.	stoomb.	Amsterdam	Koning	Soerabaja	10 Mei.	"
" 14	"	"	Briel	"	Muntok	"	"
" 16	Engelsch.	schip.	Lauretta	Mc Laren	Bombay.	16 April	C. Bahre & G. Kinder.
" 17	Noord Duitsch.	bark.	Eastern Belle	Greig	Galle	27 "	Büsing, Schröder & Co.
" 18	Nederlandsch.	"	Gutenberg	Schlessebauer	Samarang.	13 Mei.	C. Bahre & G. Kinder.
" 19	"	schip.	Gerard P. Servatius.	de Jooke	Soerabaja	7 "	Maclaine Watson & Co.
" "	"	schip.	Nicolette	Houten	Passaroeang.	9 "	"
" "	"	bark.	Bettij	Chevalier	Soerabaja	7 "	E. Moormann & Co.
" "	Fransch.	stoomb.	Capitole	Ravin	Singapore.	17 "	W. Suermont.
" 20	Z. M.	"	Borneo	Feldman	Java Zee	20 "	"
" "	Nederlandsch.	bark.	Australie	Lucas	Soerabaja	9 "	Maclaine, Watson & Co.

Vertrokken van Batavia.

DATUM	VLAG	BENAM.	NAMEN DER SCHEPEN	GEZAGVOERDER	NAAR
Mei. 12	Engelsch.	schip.	Agra	Miller	Cheribon & Samarang.
" 13	Nederlandsch.	"	Maasjijpsh	Vogelcsang	Soerabaja.
" "	"	bark.	Pieter Adolf	Jaski	Nederland.
" 14	Noord Duitsch.	"	Anna	Meiners	Samaang.
" 15	Nederlandsch.	"	Wilhelmina	"	"
" 17	"	"	Pop Smit	Ametz.	Soerabaja.
" 18	"	schip.	Medea	Ankringa	"

Aangekomen en Vertrokken Personen.

Van Singapore, Riouw en Muntok, de heeren Boers, Ariens, Kors, de Groot.

Naar Muntok, Riouw en Singapore, de heeren Peet en familie, Pearson, Jellinghaus, Staehli, Schroder, Cendrik, Visser en familie, Slocker de Bruijne, Hugenin en familie, Vilaurrazagga.

Naar Rotterdam per *Maria Adriana*, De Heeren Diepenbroek en familie, de Graaff, van Heemskerk, H. J. J. en E. Kempe, Brandes, 10 militairen en 1 inl. bediende.

Naar Nederland per *Gebroeders van der Beek*, De Heeren Lange en familie, Wegener, Gottschalk, van der Poll, Göbel Echtg. en Mejufvr. Mattenberg.

Berigt aan Zeevarenden.

De Schout-bij-Nacht, kommandant der zeevaart en chef van het departement der marine in Nederlandsch-Indie, brengt als een vervolg op de annonce van den directeur der middelen en domeinen, voorkomende in de Javasche courant van den 4den en den 7den December

1866, nos. 97 en 98, ter kennis van belanghebbenden, dat met 1 October 1870 het daarbij bedoeld rood dioptrisch drifflicht, bezuiden het rif van Groot Laé-Laé [Makassar] gebluscht en vervangen zal worden door een dioptrisch havenlicht der 6de orde, staande op den vasten wal, bezuiden het graf van Losarié, hetwelk van genoemden datum af aan, elken nacht van zons-ondergang tot zons-opkomst zal worden vertoond.

Dit licht, hetwelk 12 Ned. ellen boven volzee is verheven en den halven horizon (180°) beschijnt, is verdeeld in drie sectoren van welke de middelste groot 30° een rood en de beide anderen, elk groot 75° een wit licht vertoonen.

Het roode licht is op ruim ¾ D. G. (3 Eng.) en het witte op 2 D. G. (8 Eng.) mijlen zichtbaar.

Van den lichtopstand worden gepeld:

het baken op Taka Pinjing of het rif van Goa Z. 67° 30' W. en het baken op de zuidpunt van Groot Laé-Laé N. 65° 30' W.

Dit licht dient om in verband met het havenlicht van Makassar de reede van Makassar van om de Zuid of Zuid-West aan te doen.

Daar toe sture men, na dat men binnen de grenzen van het roode licht bezuiden het graf van Losari is gekomen met een oostelijke koers regt daarop aan, totdat met het witte havenlicht van Makassar N. o. t. N. peilt, en in minder dan 7 vadem water is gekomen, waarnaar met

dien koers en naarmate men de ankerplaats nadert noordelijker sturende, zonder eenig gevaar de reede van Makassar zal worden bereikt.

Indien men alvorens met de noordelijke koersen naar de reede te sturen een der beide wit verlichte sectoren in 't gezigt krijgt, is dit een teeken, dat met het rif van Goa (Taka Pinjing) of dat van Groot Laé-Laé te dicht nadert.

De Schout-bij-Nacht, kommandant der zeemagt en chef van het departement der marine in Nederlandsch-Indië, brengt ter kennis van belanghebbenden, dat in de bebakening der vaarwaters naar — en ter reede van Batavia de volgende wijzigingen zijn gebragt:

1e. De bolbaak van »Neerstuk» is weggenomen en vervangen door twee witte Herberbtsbakentonnen, aan de Noordwestelijke en Zuid-Oostelijke punten van het rif verankerd;

2e. Bij de *Neptunus-droogte* is eene tweede zwarte Herberbtsbakenton, en wel aan de Zuid-Oostelijke punt van dit rif, geplaatst.

De tonnen bij de twee genoemde gevaren verankerd, liggen derwijze, dat men haar, met betrekking tot de reven, waartoe zij behooren aan de buitenzijde passerende, met de koersen Noord-Zuid, Oost en West er veilig langs kan loopen.

CARGA-LIJSTEN.

Aanvoer te Batavia.

Van Nederland per Ned. schip »Medea», gez. Ankringa, agt. Reynst en Vinju.

6 vn. draadnagels, 1 kt. boeken, 12 kn. thee, 2 do. koopwaren, 1 kt. galanterien, 1 do. ijskannen, 20 ps. hammen, 5 kn. diversen, 1 kt. regaal, 2 do. glaswerk, 1 do. levensmiddelen, 1 do. kleederen, 1 fust wijn, 1 baaltje kurk, 3 kn. provisien, 3 do. wijn, Agenten. 4 kn. kramerijen, 80 coll. manufacturen, 2 kn. knoopen, 4 do. vijlen, Reiss en Co. 18 kn. lampen, 11 do. balusters, 1 do. mosterd, 2 do. glaswerk, 1 do. tuingereedschappen, 1 do. zadels 26 pakk. ledikanten, 1 mandje, 160 kazen, 8 perspompen, van Vleuten en Cox. 1 kt. spiegelglas, de Ficquelmont. 8 kn. manufacturen, Niederer en Co. 1 vt. aardewerk, 3 kn. ijzerwerk, Geb. Reerince en Co. 1 kt. tules, Bahlmann en Co. 1 kt. kleederen, 2 do. odeurs, 1 do. leder, 3 do. kramerijen, H. & A. Straus. 15 kn. manufacturen, J. F. van Lecuwen en Co. 12 coll. manufacturen, Bahre en Kinder. 30 kn. koper, MacLaine, Watson en Co. 9 kn. papier en schrijf-behoefden, G. Koff en Co. 1 kt. glaswerk, J. Daendels en Co. 6 kn. parasols, W. Loonen en Co. 10 kn. meubels en glaswerk, van Lier. 24 kn. likeur en bitter, J. Daendels qq. 1 kt. leesboeken, G. Koff en Co. 78 kn. manufacturen, G. Suermond en Co. 2 kn. kramerijen, 1 do. glaswerk, 1 do. aardglobes, P. ten Brinck en Co. 40 kn. manufacturen, Pitcairn, Syme en Co. 70 kn. manufacturen, Maintz en Co. 2 kn. papier, G. G. Batten. 4 kn. koopwaren, van Beck, Reineke en Co. 3 kn. diversen, 1 kt. boekwerken, Winsser, de Lange en Co. 2 kn. diversen, Tiedeman en van Kerchem. 100 vn. cement, 13 do. teer, 13 do. pik, Order. 4000 keld. genever, 2 kamraderen, 1 kt. metalen stukken, 2 eijlinders, Anemaet en Co. 49/1 en 22/2 leggers, 3 kn. velocipedes, van Drongelen. 20/1 leggers, E. ten Brinck en Co.

Uitvoer te Batavia.

Naar Nederland via Soerabaja per Ned. schip »Maasnymp», gez. Vogelesang, agt. G. Suermond en Co.

250 pic. tin, N. H. M.

Naar Nederland via Cheribon en Samarang per Eng. schip »Agra», gez. Miller, agt. J. Daendels en Co.

2037 pic. suiker, Int. Cred. en Hand.-Vereen. Rotterdam. 137 pic. gutta percha, 91 damar, 15 do. kaneel, 3 do. foelie, Maint en Co. 1 kt. ijzerwerk, Büsing, Schröder en Co. 234,96 pic. damar, 50 do. rotting, 1000 do. tin, 150 do. rotting, N. H. M. 215 pic. cassia, Bahre en Kinder. 41 pic. koffij, 70 do. damar, G. Suermond en Co. 15351 pd. thee, Reynst en Vinju.

Naar Nederland per Ned. schip »Ærolot», gez. Dirksen, agt. MacLaine, Watson en Co. Te Soerabaja geladen.

4500 pic. suiker, 60 do. rotting, 1000 ps. koehuiden, 61191 N. pd. tabak, Fraser, Eaton en Co. 1500 pic. tin, 12 do. gomelastiek, 21 do. gom damar, 226 do. gutta percha, N. H. M. 1/2 legger arak, Kuller. 266911 A. pd. tabak, 12060 do. thee, 2 pic. rotting, 1 kt. provisien en kramerijen, 1 kt. arraroet, 1 do. kleederen, Agenten.

Naar Nederland via Djoana, Probolingo, Panaroekan en Samarang per Ned. schip »Nederland», gez. van Breen, agt. MacLaine, Watson en Co. 1793 pic. suiker, 100 do. rotting, Agenten. 500 pic. tin, N. H. M.

Naar Nederland per Ned. schip »Hendrik Ido Ambacht», gez. Bijl, agt. Büsing, Schröder en Co.

Lading van Soerabaja.

300 pic. tin, N. H. M. 59 pic. rotting, 3463 do. stroopsuiker, 100

leggers arak, 19 do. foelie, 7 kn. huisraad, 1 baal kapok, Fraser, Eaton en Co. 30 pic. koffij, Kouing. 49 pic. kruidnagelen, Boeckholtz. 70 pic. koffij, de Rijk en Co. 1/2 legger arak, van Sommeren Greve.

Lading van Probolingo

3035 pic. stroopsuiker, Maarschalk en Co. 1 kt. boeken, Fraser, Eaton en Co.

Lading van Pasaroekan.

500 pic. suiker, Abraas en Co. 2109 ps. koehuiden, 126 do. buffelhuiden, 302 pic. stroopsuiker, Fraser, Eaton en Co. 1500 pic. suiker, Wijthoff. 2195 ps. koehuiden, 1615 do. buffelhuiden, 250 leggers arak, van der Hart en Co.

Lading van Batavia.

600 ps. buffelhuiden, J. F. van Leeuwen en Co. 102 pic. damar, 2 kn. zuren, 121 ps. buffelhuiden, 42 do. koehuiden, G. Suermond en Co. 32 pic. gutta percha, 157 do. damar, 2 kn. passag. goed, 560 ps. buffelhuiden, Int. Cr. en Hand.-Vereen. Rotterdam. 196 ps. buffelhuiden, 2 do. koehuiden, 76 pic. gutta percha, 69 do. noten, Büsing, Schröder en Co. 100 pic. gutta percha, 1 kt. zuren, Engelhard en Co. 4 kn. diversen, 2 do. thee, Daendels en Co. 1 fust genever, E. ten Brinck en Co.

Naar Nederland per Ned. schip »Electra», gez. Landweer, agt. MacLaine, Watson en Co.

Alhier geladen.

1549 pic. koffij, 900 do. tin, 150 do. sapanhout, 140 do. rotting, N. H. M. 31,360 pd. thee, 35 pic. gomelastiek, Agenten. 1 kt. manufacturen, Geb. Sutorius en Co.

Te Cheribon geladen.

8621 pic. suiker, N. H. M.

Te Indramajoe geladen.

7951 pic. koffij, N. H. M.

Naar Japan per Eng. schip »Bessie Searight», gez. Cheetham, agt. Dümmler en Co.

491,26 pic. suiker, 335 do. rotting, 150 keld. genever, 100 vn. boter, 30 pic. koffij, 110 kn. wiju, 100 do. cognac, 25 pic. kruidnagelen, 50 kn. vermouthe, Agenten. 100 pic. koffij, 100 do. suiker, 100 do. rijst, N. H. M.

Gehuwd:

J. J. VAN LIMBURG BROUWER

EN

W. L. C. JACOMETTI,

Wed. Pompe.

11 Mei 1870.

Bij BRUINING & WIJT te Batavia
is verschenen:

HET

Militair Tijdschrift

onder Redaktie van

(1)

E. B. KIELSTRA,

1ste Luit. der Genie en Sappeurs.

Het Tijdschrift verschijnt maandelijks.

Prijs per jaar Franco bij Voortuitbetaling,

f 15.

Bij M. WIJT & ZONEN te Rotterdam is de Intekening opgesteld en de 3 Eerste afleveringen reeds te bekomen.

Van elk artikel in dit nummer voorkomende, en niet door anderen geteekend, stelt zich voor de wet als schrijver bekend.

J. C. VAN LIER.

Snelpersdruk. — BRUINING & WIJT. — Batavia.